

vijesti
muzealaca i
konzervatora
2022

vijesti muzealaca i konzervatora 2022

Impressum

Nakladnik:
Hrvatsko muzejsko društvo / Croatian Museum Association

Sjedište redakcije:
HMD, Rooseveltov trg 5, 10000 Zagreb

Kontakt: 091/2100909

E-mail: hmd@hrmud.hr

Za izdavača: Vlasta Krklec

Uredništvo: Snježana Pintarić, Vlasta Krklec, Klara Bukovac, Monika Petrović, Marija Sabolić

Lektura i korektura: Silvija Brkić Midžić

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak: MARKUS studio d.o.o.

Tisak: Tiskara Zelina d.o.o.

Naklada: 200 primjeraka

ISSN 1331-2448

Zagreb, prosinac 2022.

Tisak časopisa financijski je podržao Gradski ured za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo Grada Zagreba.

Prvi broj *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* izašao je u Zagrebu travnja 1952. godine.

Fotografija na ovitku:
Nijemo kolo, Tvrđava Kamičak, Muzej Cetinske krajine - Sinj
Foto: Vlasta Krklec

Autori u ovom broju

Dajana Batinić viša kustosica – dokumentaristica Muzej grada Zagreba	Vlasta Krklec muzejska savjetnica Hrvatsko muzejsko društvo
Sanja Budić Leto kustosica Muzej triljskog kraja	Mihaela Kulej viša kustosica Gradski muzej Virovitica
Aleksandra Bugar viša kustosica Muzej grada Zagreba	Vesna Leiner muzejska savjetnica - pedagoginja u mirovini Muzej grada Zagreba
Daria Domazet viša kustosica Muzej Cetinske krajine, Sinj	Slavica Moslavac muzejska savjetnica u mirovini Muzej Moslavine Kutina
Danko Dujmović muzejski pedagog Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu	Sunčica Nagradić Habus kustosica Hrvatsko muzejsko društvo
Dražen Ernečić viši kustos Muzej grada Koprivnice	Renata Peroš muzejska savjetnica Narodni muzej Zadar
Nikolina Hrust viša kustosica – dokumentaristica Umjetnički paviljon, Zagreb	Nediljka Prlj Šimić muzejska savjetnica Hrvatski prirodoslovni muzej
Nataša Ivančević, muzejska savjetnica Muzej suvremene umjetnosti Zagreb	Lucija Sekula muzejska pedagoginja Narodni muzej Zadar
Darko Komšo muzejski savjetnik Arheološki muzej Istre	Anđela Vrc kustosica Muzej Cetinske krajine, Sinj
Katarina Krizmanić muzejska savjetnica Hrvatski prirodoslovni muzej	

Sadržaj

			Iz programa Hrvatskog muzejskog društva
Stručni prilozi	6		
Aleksandra Bugar, Vesna Leiner Muzej grada Zagreba – prilagodba izložbi osobama s invaliditetom	8	Nikolina Hrust 17. Noć muzeja na društvenim mrežama	52
Mihaela Kulej Forum slavenskih kultura: ŽIVA 2022. za Gradski muzej Virovitica!	12	Anđela Vrca i Daria Domazet Izvešće o realizaciji 27. edukativne muzejske akcije Ples	56
Sanja Budić Leto Tehnologija potpomognute (AR) stvarnosti u Muzeju triljskog kraja	18	Vlasta Krklec, Lucija Sekula, Renata Peroš Izvještaj 12. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem	58
Dražen Ernečić Izložba Krleža i Koprivnica (i okolica)	20	Sunčica Nagradić Habus Nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za 2021. godinu	62
Nataša Ivančević Retrospektiva Ratka Petrića – Baciti istinu u lice! u Zagrebu i Zadru	24	IN MEMORIAM	
Katarina Krizmanić, Nediljka Prlj Šimić Razmišljanja o geoestetici uz izložbu Isto nebo Katarine Ivanišin Kardum u Muzeju suvremene umjetnosti	28	Kristina Mihovilic (1951. - 2022.) (Darko Komšo)	72
Vesna Leiner O izložbi Zauvijek Mr. Morgen – Ivo Robić	32		
Slavica Moslavac Monografija Etnografski zapisi po Moslavini i širem zavičaju	36		
Danko Dujmović Pregled kataloga izložbe Gledam dodirom	40		
Dajana Batinić Projekt Žive slike Muzeja grada Zagreba: jedan od aspekata korisničkog iskustva	46		

Drage čitateljice i čitatelji *Vijesti muzealaca i konzervatora!*

Ove, 2022. godine *Vijesti muzealaca i konzervatora* navršavaju sedamdeset godina od početka izlaženja! Sedam desetljeća dug je period u kojem je muzejska struka doživjela brojne promjene te je u korak sa suvremenim muzeološkim trendovima razvijala svoju djelatnost otvarajući nove muzeje i sve zanimljivije i kompleksnije postave, usvajajući inovativne izložbene prakse i sve se više i više otvarajući i povezujući s posjetiteljima i zajednicom u kojoj djeluju. U posljednjih nekoliko godina susreli smo se s izazovima i poteškoćama kakve nismo očekivali u 21. stoljeću - mislimo pri tome prvenstveno na pandemiju i potrese te globalnu energetska i gospodarsku krizu uzrokovanu ratom u Ukrajini, no, s druge strane bili smo potaknuti fantastičnim mogućnostima digitalizacije i globalnog povezivanja, a zahvaljujući sredstvima iz nacionalnih i europskih fondova završeni su veliki i značajni projekti poput Muzeja Međimurja u Čakovcu, dobitnika nagrade za najbolji muzej u Hrvatskoj u 2021. godini, i Gradskog muzeja u Virovitici, dobitnika međunarodne nagrade ŽIVA za najbolji muzej u slavenskim zemljama.

Kada govorimo o promjenama koje su se dogodile tijekom razdoblja u kojem objavljujemo *Vijesti*, prelazak na digitalizaciju i *online* komunikaciju jedan je od razloga zbog kojih se postavlja pitanje budućnosti *Vijesti* – hoćemo li ih i dalje tiskati ili ćemo prijeći samo na *online* izdanje? Novom uredništvu i predsjednici Hrvatskoga muzejskog društva, potpisnicama ovog uvoda čini se važnim da i dalje ostanemo prisutni u stvarnom svijetu, u svijetu u kojem je važno primiti publikaciju u ruke, listati

stranice i držati *Vijesti* na polici s knjigama kao podsjetnik na ono što radimo mi i naše kolegice i kolege diljem Hrvatske.

Stoga Vas pozivamo da i dalje šaljete svoje priloge i podržavate rad Hrvatskoga muzejskog društva kako bismo nastavili ovu vrijednu tradiciju.

Zahvaljujemo svima koji su sudjelovali u realizaciji ovog broja *Vijesti*, a posebno autoricama i autorima priloga, tajnici HMD-a Sunčici Nagradić Habus i lektorici Silviji Brkić Midžić.

Vlasta Krklec, predsjednica HMD-a i članice Uredništva:

Klara Bukovac, Monika Petrović, Snježana Pintarić, Marija Sabolić

Aleksandra Bugar, Vesna Leiner
Muzej grada Zagreba – prilagodba izložbi osobama s invaliditetom

Mihaela Kulej
Forum slavenskih kultura: ŽIVA 2022. za Gradski muzej Virovitica!

Sanja Budić Leto
Tehnologija potpomognute (AR) stvarnosti u Muzeju triljskog kraja

Dražen Ernečić
Izložba *Krleža i Koprivnica (i okolica)*

Nataša Ivančević
Retrospektiva Ratka Petrića – *Baciti istinu u lice!* u Zagrebu i Zadru

Katarina Krizmanić, Nediljka Prlj Šimić
Razmišljanja o geoestetici uz izložbu *Isto nebo* Katarine Ivanišin Kardum u Muzeju suvremene umjetnosti

Vesna Leiner
O izložbi *Zauvijek Mr. Morgen – Ivo Robić*

Slavica Moslavac
Monografija *Etnografski zapisi po Moslavini i širem zavičaju*

Danko Dujmović
Pregled kataloga izložbe *Gledam dodirom*

Dajana Batinić
Projekt *Žive slike* Muzeja grada Zagreba: jedan od aspekata korisničkog iskustva

Aleksandra Bugar i Vesna Leiner Muzej grada Zagreba – prilagodba izložbi osobama s invaliditetom

Muzej grada Zagreba niz godina radi na programima namijenjenima osobama s invaliditetom i nastoji biti mjesto otvoreno za sve društvene skupine.¹

Prilagodba stalnog postava osobama s invaliditetom, posebice slijepim i slabovidnim osobama, odvija se od 2010. godine kroz program *Info taktilne točke*.² Glavne legende u svim temama stalnog postava prate i skraćene legende na brajčnom pismu te replika ili trodimenzionalni prikaz odabranog predme-

ta koji oslikava cijelu temu, a koje slijepe osobe mogu opipati.³ Prilagodba se odvija na istoj poziciji koju koriste svi posjetitelji te se time neposredno pridonosi jednakosti i senzibiliziranju javnosti za potrebe osoba s invaliditetom (*slika 1*). Vesna Leiner autorica je i muzejske publikacije *Vodič kroz postav za slijepe, slabovidne, gluho-slijepe i sve one koji imaju poteškoće s vidom* na hrvatskom i engleskom jeziku.⁴ Bio je to prvi vodič kroz jedan muzejski postav za slijepe i slabovidne osobe u Hrvatskoj, za koji je Leiner nagrađena strukovnom nagradom Hrvatskoga muzejskog društva u 2005. godini.⁵ Drugi program, *Dijalog kroz dodir*, pokriva širi raspon aktivnosti te uključuje usku suradnju s udrugama osoba s invaliditetom. Obuhvaća organizaciju prigodnih događanja poput obilježavanja Međunarodnog dana bijelog štapa i Međunarodnog dana osoba s invaliditetom, radionice, predavanja, povremene izložbe, angažman prevoditelja na znakovni jezik prilikom većih događanja, vodstva za osobe s invaliditetom i drugo.

Zbog svih aktivnosti vezanih uz pristupačnost i inkluzivnost, Muzej grada Zagreba je 2020. godine postao dio međunarodne mreže muzeja COME-IN!⁶ Naime, COME-IN! potiče muzeje da budu pristupačniji osobama s različitim oblicima invaliditeta, s jasnim ciljem da Muzeji budu mjesto za sve. Unutar projekta COME-IN! razvijen je i promotivni alat COME-IN! Label – oznaka koja se dodjeljuje muzejima usklađenima sa standardima pristupačnosti te je Muzej grada Zagreba danas nositelj te oznake.⁷ Potaknuti gostovanjem izložbe *Kamen na kamen.... Rimska arhitektura sjeverozapadne Istre* Pomorskog muzeja "Sergej Mašera" iz

Pirana u Muzeju grada Zagreba koncem 2020. godine, izložbe koja je prilagođena osobama s invaliditetom po smjernicama COME-IN! projekta,⁸ u Muzeju grada Zagreba su tijekom 2021. i 2022. godine realizirane dvije autorske izložbe prilagođene osobama s invaliditetom.

Prva od njih je *Dodirom do umjetnosti – Mladen Mikulin*, koju su autorski koncipirale autorice ovoga teksta, a izložbu je popratio katalog u uvećanom tisku (*slika 2*).⁹ Pri osmišljavanju izložbe skulptura profesora Mikulina, akademskog kipara, dugogodišnjeg suradnika MGZ-a na programu *Info taktilne točke*, polazište je bilo da izložba bude pristupačna i osobama s invaliditetom.¹⁰ Budući da slijepe i slabovidne osobe svijet oko sebe, pa tako i umjetnost, doživljavaju taktilno, svaka izložena skulptura mogla se dodirnuti. No, važno je istaknuti da su svi posjetitelji, promatranjem i taktilno, mogli doživjeti skulpture više poznatih zagrebačkih i hrvatskih ličnosti te legendarnog glazbenika Jima Morrisona (*slika 3*). Vodio se računa i o tehničkim

Slika 1

Slika 2

Slika 3

1/ Mileusnić, Z., A. Bugar 2022.

2/ Sve programe namijenjene osobama s invaliditetom u MGZ-u osmislila je i provodila Vesna Leiner, pedagoginja, muzejska savjetnica u miru. Suradujući s brojnim udrugama osoba s invaliditetom, svoj je rad osobito usmjerila na prilagodbe muzeja slijepim, slabovidnim i gluho-slijepim osobama. Njen izniman rad ove je, 2022. godine okrunjen „Nagradom 16. lipanj” koju dodjeljuje Hrvatski savez slijepih slijepim i videćim osobama za izniman doprinos ostvaren u zaštiti, rehabilitaciji i unaprijeđenju društvenog položaja slijepih osoba. Više na: <https://savez-slijepih.hr/o-savezu/nagrade-i-priznanja/nagrada-16-lipanj/2022-vesna-leiner-zagreb/>.

3/ Tijekom godina u stalni su postav uklopljene 42 replike i 3D prikaza te 49 brajčnih legendi.

4/ Leiner 2005; ibid. 2010.

5/ Leiner 2016, 59.

6/ *Cooperating for Open access to Museums – towards a wider Inclusion* (COME-IN!) jest projekt financiran kroz Interreg CENTRAL EUROPE s ciljem valoriziranja kulturne baštine Srednje Europe povećanjem kapaciteta manjih i srednje velikih muzeja, čineći ih pristupačnijima široj publici. Više na https://www.interreg-central.eu/Content.Node/COME-IN.html#About_COME-IN!

7/ COME-IN! Oznaka Muzeju grada Zagreba dodijeljena je koncem 2020. godine u prvom javnom pozivu/natječaju za dodjelu Oznaka. Danas 18 muzeja nosi tu oznaku. Više o nosiocima COME-IN! Label na: <https://www.cei.int/news/8955/results-of-1st-come-in-label-call>.

8/ Karinjan, S. 2020.

9/ Leiner, V. 2021.

10/ Više o konceptu izložbe na: <https://mgz.hr/hr/izlozbe/povremene-izlozbe/dodirom-do-umjetnosti---mladen-mikulin,1606.html>.

Slika 4

standardima prilagodbe – skraćenim legendama na brajici i glavnim legendama u uvećanom tisku, a visina postamenata bila je nešto niža za lakši pristup osobama u invalidskim kolicima i za ugodnije dodirivanje skulptura. Nakon prvotnog postava u Muzeju grada Zagreba, izložba je gostovala u Gradskom muzeju Vukovar i opatijskoj umjetničkoj galeriji Juraj Šporer.¹¹

Druga izložba postavljena u Muzeju grada Zagreba do svibnja 2022. godine bila je arheološka izložba *Zagreb in spe / Mali predmeti – velike priče* koju autorski potpisuje Aleksandra Bugar, suautorica ovoga teksta (*slika 4*).¹² Izložba je nakon Zagreba gostovala u Muzeju vučedolske kulture u Vukovaru do 4. prosinca 2022. godine.¹³ Relativno mala, ali kompleksna, izložba je namijenjena svima – inkluzivna je i idejom i izvedbom, namijenjena svim posjetiteljima i prilagođena osobama s invaliditetom. Zamisljena je kao prva u ciklusu arheoloških izložbi *Zagreb in spe* – s pričama o nepoznatom ili manje poznatom Zagrebu, gradu prapovijesti, gradu antike, gradu ranoga srednjega vijeka... Iz velike količine arheološke građe koja se čuva u Muzeju grada Zagreba, za ovu je izložbu odabrano samo šest predmeta. Relativno su malih dimenzija, idealni za opipavanje prstima, ali odabrani su zbog muzeološkog potencijala da ožive priču o prostoru, vremenu i ljudima iz daleke prošlosti Zagreba. Izložena je tako bila keramička žlica iz bakrenog doba pronađena u dvorištu zagrebačke katedrale, kasnobrončanodobno koplje s Trga sv. Marka, zoomorfni keramički idol iz starijega željeznog doba i brončana fibula iz mlađega željeznog doba s lokaliteta Muzej grada Zagreba – samostan klarisa, antička keramička čaša s lokaliteta Gradići i ulomak keramičkog lonca ukrašen valovnicom pronađen na lokalitetu Kaptol 28. Upoznaju nas ti predmeti s vremenom u kojem su nastali, u rasponu od nekoliko tisuća godina, a upoznaju nas i s pet

lokaliteta na kojima su pronađeni pa oslikavaju manje poznata lica Zagreba (*slika 5*).

Pri pripremi izložbe vodilo se računa o tehničkim standardima prilagodbe: visini izložbenih vitrina s originalnim predmetima, replikama predmeta koje slijepe osobe mogu opipati, veličini slova, skraćenim legendama na Brailleovom pismu i u uvećanom tisku te legendama na znakovnom jeziku.¹⁴

Izložbom *Zagreb in spe / Mali predmeti – velike priče* želja nam je bila našu muzejsku publiku potaknuti na razmišljanje o arheologiji Zagreba koja svakodnevno donosi nove priče i spoznaje o prostoru, vremenu i ljudima, a kroz prilagodbu izložbe osobama s invaliditetom senzibilizirati javnost za potrebu pristupačnosti muzeja kao mjesta namijenjenog svima.

Slika 5

LITERATURA

Bugar, A. 2022. *Zagreb in spe / Mali predmeti – Velike priče = Zagreb in spe / Small Items – Great Stories*. Katalog izložbe. Zagreb: Muzej grada Zagreba.

Bugar, A., M. Hutinec. 2022. *Zagreb in spe / mali predmeti – velike priče*. Deplijan izložbe. Zagreb: Muzej grada Zagreba.

Karinja, Snj. 2020. *Kamen na kamen... Rimska arhitektura sjeverozapadne Istre*. Deplijan izložbe. Piran: Pomorski muzej "Sergej Mašera".

Leiner, V. 2005. *Vodič po muzeju grada Zagreba: za slijepe, slabovidne, gluhoslijepe i sve one koji imaju poteškoće s vidom*. Zagreb: Muzej grada Zagreba.

Leiner, V. 2010. *Guide to Zagreb City Museum: for the blind, partially sighted, deaf-blind and all those who have difficulties with seeing*. Zagreb: Zagreb City Museum.

Leiner, V. 2016. "Kako približiti muzej osobama s invaliditetom: publikacije za slijepe i slabovidne osobe – Vodič po Muzeju grada Zagreba". U: *Publikacije za osobe s invaliditetom – nakladnički izazov za muzeje, Snježana Radovanlija Mileusnić (ur.)*. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 49–60.

Leiner, V. 2021. *Dodirom do umjetnosti – Mladen Mikulin = Touching art*. Katalog izložbe. Zagreb: Muzej grada Zagreba.

Mileusnić, Z., A. Bugar 2022. "Museum accessibility: development of good practice for the promotion of archaeological heritage". U: *Studia universitatis hereditati 10 (2)*. Koper: Fakulteta za

humanistične studije, Univerza na Primorskem (u tisku).

INTERNETSKI IZVORI

Hrvatski savez slijepih. Nagrada 16. lipanj. Pristupljeno 4.12.2022. na: <https://savez-slijepih.hr/o-savezu/nagrade-i-priznanja/nagrada-16-lipanj/2022-vesna-leiner-zagreb/>

COME-IN! Projekt. Pristupljeno 30.11.2022. na: https://www.interreg-central.eu/Content.Node/COME-IN.html#About_COME-IN!

COME-IN! Results of 1st COME-IN Label call. Pristupljeno 2.12.2022. na: <https://www.cei.int/news/8955/results-of-1st-come-in-label-call>

Muzej grada Zagreba. Povremene izložbe. Dodirom do umjetnosti – Mladen Mikulin. Pristupljeno 30.11.2022. na: <https://mgz.hr/hr/izlozbe/povremene-izlozbe/dodirom-do-umjetnosti---mladen-mikulin,1606.html>

<https://mgz.hr/hr/izlozbe/izlozba/gostovanje-izlozbe-dodirom-do-umjetnosti---mladen-mikulin-u-gradskom-muzeju,3395.html>

<https://mgz.hr/hr/izlozbe/izlozba/gostovanje-izlozbe-%e2%80%9edodirom-do-umjetnosti---mladen-mikulin%e2%80%9c-u-galeriji,3443.html>

Muzej grada Zagreba. Povremene izložbe. Zagreb in spe / Mali predmeti – velike priče. Pristupljeno 2.12.2022. na: <https://mgz.hr/hr/izlozbe/povremene-izlozbe/%e2%80%9ezagreb-in-spe%e2%80%9c---mali-predmeti---velike-pri%e2%80%9c,1603.html>

11/ Više o gostovanjima na: <https://mgz.hr/hr/izlozbe/izlozba/gostovanje-izlozbe-dodirom-do-umjetnosti---mladen-mikulin-u-gradskom-muzeju,3395.html> te na: <https://mgz.hr/hr/izlozbe/izlozba/gostovanje-izlozbe-%e2%80%9edodirom-do-umjetnosti---mladen-mikulin%e2%80%9c-u-galeriji,3443.html>.

12/ Bugar, A. 2022. Više o konceptu izložbe na: <https://mgz.hr/hr/izlozbe/povremene-izlozbe/%e2%80%9ezagreb-in-spe%e2%80%9c---mali-predmeti---velike-pri%e2%80%9c,1603.html>.

13/ Bugar, A., M. Hutinec 2022. Izložbu je moguće pregledati i virtualno, u produkciji Muzeja vučedolske kulture na: https://vucedol.hr/zagreb_in_spe/.

14/ Sve replike za izložbu *Zagreb in spe* izradio je prof. Mladen Mikulin koji je autor većine replika i trodimenzionalnih prikaza unutar Info taktilnih točaka – prilagodbe stalnog postava Muzeja grada Zagreba slijepim i slabovidnim osobama.

Forum slavenskih kultura: ŽIVA 2022. za Gradski muzej Virovitica!

Gradski muzej Virovitica prvi je hrvatski muzej koji je osvojio glavnu nagradu Foruma slavenskih kultura za najbolji slavenski muzej – ŽIVA 2022.

Mnogi hrvatski muzeji bili su nominirani za ovu nagradu i svaka nominacija po sebi jest priznanje za dobar i predan rad muzejskih djelatnika, no iznimno nam je drago da smo ovu nominaciju realizirali osvajanjem glavne nagrade jer, iako je i proces do same nominacije, uključujući nominaciju, posebna nagrada, "materijalizirati" nominaciju znači dodatni vjetar u leđa.

Nagrada ŽIVA projekt je Foruma slavenskih kultura. Dodjeljuje se od 2012. godine, a kao cilj ima visoko postavljene kriterije djelovanja muzejskih ustanova, što se odnosi na uključenje u lokalnu zajednicu, kreativnost i upravljanje muzejima, ali i djelovanje muzeja kroz poticanje, čuvanje i istraživanje te domišljato prezentiranje ne samo vlastite materijalne i nematerijalne baštine, nego i posebnosti slavenskog svijeta¹.

Forum slavenskih kultura obuhvaća kulturno djelovanje svih slavenskih zemalja od Slovenije preko Češke, Poljske, Slovačke, Ukrajine i Bugarske do Sjeverne Makedonije, BiH, Srbije, Rusije i Crne Gore, stoga je i muzejska nagrada i konferencija vezana uz nju idealna platforma za razmjenjivanje iskustava i

1/ <https://www.fsk.si/hr/projekti/ziva/> (18. 12. 2022.)

povezivanje muzeja i muzejskih djelatnika na panslavenskoj razini.

Ove godine Konferencija je održana u Brežicama, Slovenija, od 15. do 19. studenog, gdje je domaćin bio Posavski muzej Brežice, a za nagradu ŽIVA nominirano je 34 muzeja. Na svečanoj dodjeli uz glavnu nagradu dodijelje-

na su i posebna priznanja za pojedine aspekte muzejskog djelovanja.

U takvoj konkurenciji Gradski muzej Virovitica osvojio je glavnu nagradu za najbolji slavenski muzej, a to je prvi put da muzej iz Hrvatske osvoji ŽIVU sve od osnutka Foruma slavenskih kultura 2004. godine.

Među nominiranim iz Hrvatske našli su se i Muzej suvremene umjetnosti Zagreb, Muzej Apoksiomena Lošinj te Aquatika Karlovac (nominacija za baštinsku lokaciju), a od ostalih muzeja treba istaknuti da su svi muzeji nominirani zbog iznimnog stručnog rada s respektabilnim i zanimljivim programima.

Nominirani muzeji su tijekom konferencije u tematskim panelima predstavili svoj rad, programe, nove postavbe i djelovanje u zajednici kroz niz kategorija (kreativnost, rad s posjetiteljima, vođenje muzeja, pripovijedanje, suradnja s lokalnom zajednicom i slično), a 18. studenog na svečanoj dodjeli objavljena su posebna priznanja za pojedine kategorije i završno – glavna nagrada ŽIVA 2022. – prvo

za najbolju baštinsku lokaciju, koju je osvojila Galerija Cukarna, Ljubljana, te za najbolji slavenski muzej, koju je s ushićenjem primio Gradski muzej Virovitica.

Tijekom primitka nagrade pročitao je i tekst obrazloženja dodjele nagrade Gradskom muzeju Virovitica koji donosimo u originalu i prijevodu:

Finding the way to make a museum the best is not easy – or perhaps it is. This city museum found the answer to the challenge in a combination of determination, knowledge, ideas and above all the opportunity and the will to create something different and special. The institution has managed to combine all these principles into an excellent concept to complement and high-

light its social role in protection and promotion of the local cultural heritage by emphasising universal natural and cultural values, thus becoming an exceptional one.

Regional and city museums are often faced with the question of how to present the history of the territory, the peoples living within the borders from ancient times to the present day, and how to reveal their testimonies, which unite and identify them in sharing pride in and the memory of the past.

This museum has discovered its theme, its object, its material, closely connected with the history of the region and with all mankind, with life on Earth and at the present time with the joint

human responsibility against its exploitation. The material in question is wood. This represents the essence of the content the museum has created and transferred in an up-to-date way into a comprehensive story and a uniquely engaging exhibition project – a great attraction to the large number of visitors to both the physical museum and the virtual one.

Pronaći način da muzej bude najbolji nije jednostavno – ili možda jest.

Ovaj gradski muzej odgovor na izazov pronašao je u spoju odlučnosti, znanja, ideja i, nadasve, mogućnosti i volje da se stvori nešto drugačije i posebno.

Ova institucija je sve te principe uspjela objediniti u izvrsnu muzeološku koncepciju kojom ističe svoju društvenu ulogu u zaštiti i promicanju lokalne kulturne baštine kroz naglašavanje univerzalnih prirodnih i kulturnih vrijednosti, čime je postala izuzetna.

Zavičajni i gradski muzeji često se susreću s pitanjem kako prikazati povijest prostora i ljudi koji žive na njihovom području od davnina do danas, te kako prezentirati sva svjedočanstva materijalne i nematerijalne baštine s kojima se ljudi identificiraju prisjećajući se prošlosti.

Ovaj muzej odredio je tematsku okosnicu muzejskog postava: svoj predmet, svoju građu, usko povezanu s poviješću regije i cijelog čovječanstva, usko povezanu sa životom na Zemlji koja se referira i na sadašnjost kroz zajedničku ljudsku odgovornost protiv njegove eksploatacije i željom za osviještenu budućnost.

Ta tema je drvo. Drvo predstavlja srž sadržaja i narativa koji je muzej kreirao te na suvremen način pretočio u cjelovitu priču i jedinstveno angažiran izložbeni projekt – atrak-

tivan i edukativan za veliki broj posjetitelja, kako fizičkog muzeja tako i virtualnog.²

Tekst je posebno istaknut kao dio same nagrade jer je objašnjenje sudačkog tima ŽIVE koji se sastoji od 13 članova, na čelu s dr. sc. Andrejom Rihtar (SLO), a koji su evaluirali rad i djelovanje našeg muzeja kroz zadane kategorije prema kriterijima za nominacije. Nagrada se sastoji od plakete i skulpture Žive, kiparice Ljubice Ratkajec Kočica. U slavenskoj mitologiji Živa je boginja plodnosti, života, dugovječnosti i ljepote i upravo zato je izabrana kao zaštitni znak nagrade jer predstavlja adekvatan simbol za bogatstvo i raznolikost slavenskih kultura, kao i snop klasja koji se simbolički dodjeljuje prilikom svečane dodjele svima nagrađenima.

Na konferenciji i dodjeli nagrade u Brežicama sudjelovala sam s kolegama Ivanom Borbašem, voditeljem marketinga i odnosa

s javnošću, i Jasnom Poljak, restauratoricom tehničarkom, koji su imali ključnu ulogu na Marketplaceu, svojevrsnom "sajmu" nominiranih muzeja gdje smo se predstavili svojim katalozima, suvenirima i videofilmovima u želji da svim prisutnim kolegama dočaramo naš stalni postav Drveno doba kao i rad u našem muzeju.

Osobno sam presretna što je upravo naš **#malivelikimuzej** osvojio ŽIVU, jer smo od svečanog otvorenja novog stalnog postava, kao i obnove dvorca Pejačević, 5. prosinca 2019., prošli put od nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za najbolji realizirani stalni postav 2020., preko nominacije Europskoga muzejskog foruma za najbolji europski muzej u svibnju 2022. do ove nagrade Forumu slavenskih kultura koja je mojim kolegama i našim sugrađanima ukazala na relevantnost i kvalitetu rada njihovoga Gradskog muzeja Virovitica.

2/ Prijevod teksta: Mihaela Kulej.

Tehnologija potpomognute (AR) stvarnosti u Muzeju triljskog kraja

Muzej triljskog kraja opći je i lokalni muzej sa zadaćom da skuplja, čuva, istražuje i prezentira materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu triljskog kraja, te lokalnu kulturu predstavlja u zemlji i inozemstvu.

Muzej sakuplja raznovrsnu građu, a trajno su prezentirane Etnografska zbirka te dio Arheološke zbirke kroz stalnu izložbu *Tilurij – rimski vojni logor*. Lokalitet Tilurij nalazi se u mjestu Gradun pokraj Trilja te se sustavno istražuje od 1998. godine zahvaljujući arheološkom timu s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Logor je podignut nakon Batonskog ustanka (6. – 9. g. n. e.) na strateškom položaju koji je

omogućavao kontrolu prometnica koje su od Salone vodile prema unutrašnjosti i prijelaza preko rijeke Cetine. U logoru je do polovine 1. stoljeća boravila VII. rimska legija *Claudia Pia Fidelis*, a do sredine 3. stoljeća koristile su ga pomoćne vojne postrojbe.¹ Istraživanja su iznjedrila važne ostatke logorske arhitekture, ali i brojne pokretne nalaze koji se čuvaju i prezentiraju u Muzeju triljskog kraja.

S ciljem osuvremenjivanja postava muzeja i popularizacije samog lokaliteta, Muzej triljskog kraja i Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pokrenuli su niz programa koji uključuju integraciju suvremenih tehnologija u izložbene i edukativne aktivnosti muzeja. Izrađena je interaktivna virtualna šetnja po muzejskom postavu² koju je moguće posjetiti na službenoj mrežnoj stranici Muzeja triljskog kraja, a potom je kreirana i višejezična mobilna aplikacija *3D-3LJ – Muzej*

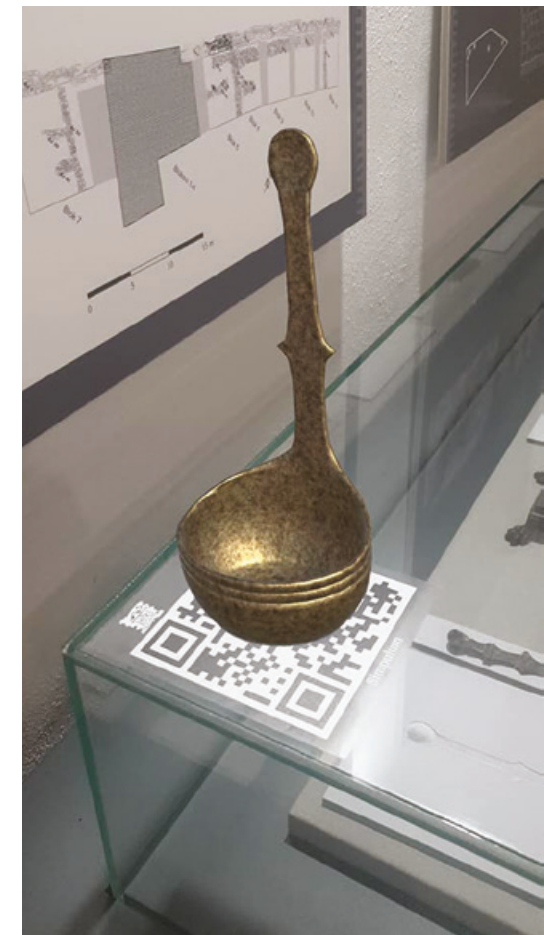
triljskog kraja i Tilurij postavljena na *Google Play* i *App Store* koja ima ulogu digitalnog vodiča po lokalitetu.³

Integracija suvremenih tehnologija nastavljena je u 2022. godini zahvaljujući potpori Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, točnije, kreiran je virtualni Muzej triljskog kraja. Prva faza izrade virtualnog muzeja podrazumijevala je razvoj *IOS* i *Android* aplikacije s podrškom za prikaz u AR (*augmented reality*) tehnologiji te 3D modeliranje, teksturiranje i optimizaciju predmeta prema idealnim rekonstrukcijama u crtežu Marka Rogošića. Rekonstruirano je sedam odabranih predmeta, a to su primjerci luksuznoga stalnog posuđa iz razdoblja 1. i 2. stoljeća: staklena rebrasta zdjela, dvije keramičke šalice tankih stijenki od kojih je jedna bila ukrašena barbotinskom tehnikom te keramički skifos s dvjema ručkama, zatim brončani antički *simpulum*, antička fibula tipa Alesia te drvena škrinja za čuvanje dragocjenosti. Planira se nadopunjavanje i obogaćivanje virtualnog muzeja drugim vrijednim eksponatima, tj. raritetnim primjercima staklenoga antičkog posuđa i reprezentativnim uporabnim predmetima te, naravno, vojnom opremom. Bitno je istaknuti da su idealne rekonstrukcije, kako u crtežu tako i virtualno, izrađene temeljem nekoliko ulomaka predmeta ili iz jednoga sačuvanog dijela veće cjeline te imaju značajnu vrijednost u interpretaciji i prezentaciji izvornoga muzejskog predmeta. Istovremeno umanjuju statičnost prostora te posjetitelju pružaju bolje iskustvo prilikom posjeta muzeju.

Virtualnom muzeju se može pristupiti pomoću QR kodova u stalnoj izložbi, te putem aplikacije "MTK Trilj AR" u trgovinama *App Store* i *Google Play*. Navedena aplikacija sadrži kataloške jedinice predmeta, interaktivne 3D modele te njihove virtualne rekonstrukcije koje je moguće projicirati isključivo u izložbenom prostoru Muzeja triljskog kraja pomoću pametnih telefona i drugih sličnih uređaja.

Literatura

- Budić Leto, Sanja (2020). "Virtualna šetnja u službi kreiranja nove muzejske publike (na primjeru Muzeja triljskog kraja)," *Informatica Museologica* 51, 2020.
- Budić Leto, Sanja, Kaić, Iva, Juričić, Vedran. (2020). "Prezentacija kulturne baštine u svjetlu suvremenih tehnologija: primjer Muzeja triljskog kraja i arheološkog lokaliteta Tilurij," u: *Zbornik radova Međunarodnog kongresa povijesnih gradova*, god. 2, 1, 2020.
- Tabak, Angela, Tončinić, Domagoj, Petričević, Danijela (2012). *Tilurij rimski vojni logor (vodič izložbe)*, 2012.

1/ Tabak, Tončinić, Petričević, 2012.

2/ Budić Leto, 2020.

3/ Budić Leto, Kaić, Juričić, 2020.

Dražen Ernečić

Izložba
Krleža i
Koprivnica
(i okolica)
Muzej grada
Koprivnice – Galerija
Koprivnica
28. 1. – 13. 2. 2022.

Izložba je otvorena uz 40. godišnjicu smrti hrvatskog književnika Miroslava Krleže (Zagreb, 7. VII. 1893. – Zagreb, 29. XII. 1981.) te u sklopu obilježavanja *Noći muzeja* 2022. godine. Građom iz fundusa Muzeja grada Koprivnice, dokumenata i knjiga, prikupljenim podatcima i građom iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Muzeja grada Zagreba i Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža u Zagrebu te brojnih knjižno-bibliografskih jedinica prikazuje odnos velikoga hrvatskog književnika s Koprivnicom, koprivničkom Podravinom i prikalničkim selom Duga Rijeka u razdoblju od 1908. do 1981. godine. Treba naglasiti da je jedan od značajnih istraživačkih rezultata prikazanih na izložbi po prvi put predstavljen

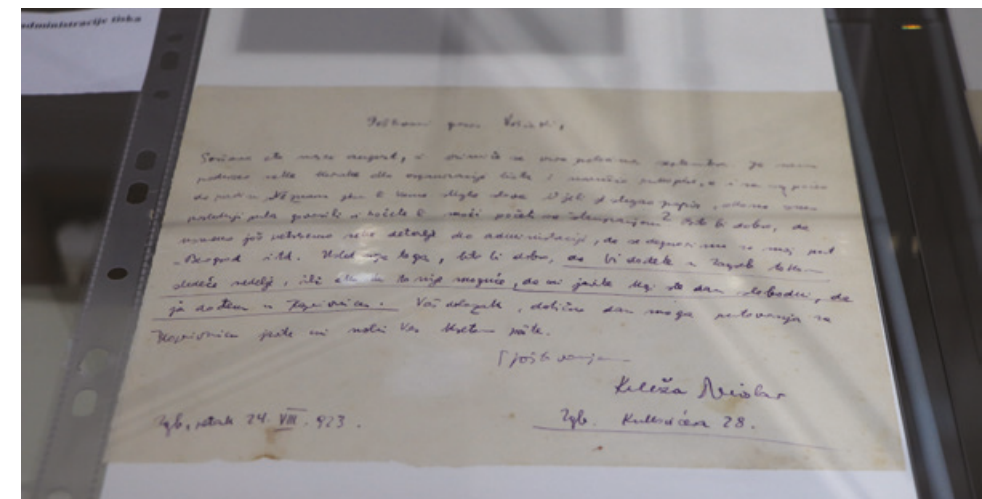
suodnosni vremenski suradnički okvir Krleže i navedene toponimije te također prezentira taksativno evidentirane javne osobe i ustanove koje su ostvarile kontakt ili korespondenciju Krleže i Koprivnice u navedenom razdoblju. A to su: tiskar i nakladnik Vinko Vošicki, veterinar i muzealac dr. Leander Brozović, akademski kipar Ivan Sabolić, slikari Ivan Lacković Croata i Ivan Generalić, Narodni odbor grada Koprivnice, Muzej grada Koprivnice, Slavica Vošicki, tiskar Valko Loborec, književnica Božena Loborec, akademski slikar Zlatko Kauzlarić Ataç i generalni direktor Prehrambene industrije Podravka Pavle Gaži. Izložba time daje smjernice i ujedno otvara vrata za nova buduća široka kulturološka i književno-povijesna istraživanja.

Odnos Krleže s Koprivnicom počinje faktografskom i indirektnom činjenicom da je mladom Krleži u četvrtom razredu velike gornjogradske gimnazije šk. god. 1907./08. u Zagrebu nadstojnik razreda (razrednik) bio kr. prof. Mile Cindrić, koji je upravo te školske go-

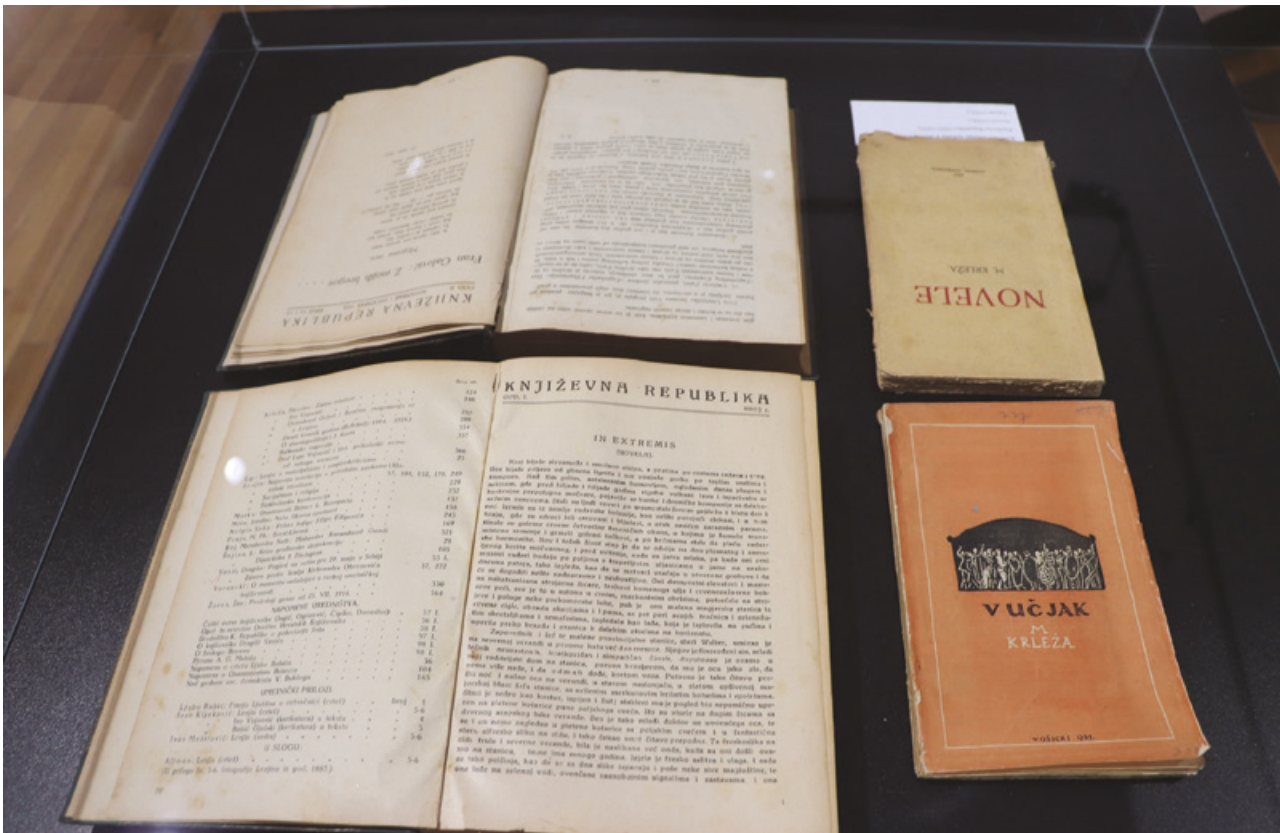

dine došao u Zagreb s mjesta prvog ravnatelja tek osnovane Kr. male realne gimnazije u Koprivnici 1906./07. godine. Od ljeta 1920. do potkraj ljeta 1921. godine Bela i Miroslav Krleža živjeli su u Dugoj Rijeci, gdje je Bela dobila posao u pučkoj školi, u kojoj ju je za vrijeme njezinih zdravstvenih izbivanja i liječenja u Zagrebu zamjenjivao u nastavi sâm Krleža. Izložba po prvi put prezentira tekst iz *Spomenice Opće pučke škole u Dugoj Rijeci* 1920./21.

godine. O tom razdoblju u katalogu izložbe u vrsnome minucioznom članku *Lasićeva vs. Kancijanova interpretacija Krležina dolaska/odlaska u Dugu Rijeku* piše suradnica, etnologinja i antropologinja Suzana Marjanić s Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagreba, uz likovnu opremu teksta: po prvi put objavljenu fotografiju interijera pravoslavne crkvice sv. Trojice u Dugoj Rijeci u kojoj je kontemplirao Krleža, što je i zapisao u *Davnim danima*.

* Uz ovu izložbu i katalog u sklopu muzejskog EU projekta *Interreg - reVitalize* u prizemlju Galerije postavljena je i komorna izložba s deplijanom *Pismo iz Koprivnice: Krleža, Galović i podravski vinogradi*, a koja je sublimirala književni interes i odnos Miroslava Krleže prema Galovićevu antologijskom kajkavskom ciklusu *Z mojih bregov*, ispjevanom na podijumu rodnog Peteranca, koju je napisao na sjevernim vinorodnim obroncima Bilogore u obiteljskoj klijeti 1913./1914. godine.

U tiskari Vinka Vošickog u Koprivnici, uz pokrenuta *Sabrana djela*, Krleža 1. listopada 1923. godine pokreće mjesečnik za sve kulturne probleme *Književnu republiku* i objavljuje ukupno 24 broja, zajedno s Augustom Cesarcem, a zaključno s brojem za prosinac 1925. godine u kojemu po prvi put objavljuje kajkavski ciklus pjesama Frana Galovića *Z mojih bregov*, što je zasebno prezentirano u prvoj izložbenoj dvorani. O tom razdoblju dvadesetih i tridesetih godina u sveobuhvatnom odličnom kritičko-analitičkom članku *Koprivnička pisma Miroslava Krleže* u katalogu izložbe piše naš suradnik, kanonski krležolog Vlaho Bogišić, otkrivajući po prvi put referenciju objavljenim Krležinim pismom od 3. lipnja 1930. godine iz Zagreba kotarskom veterinaru Leanderu Brozoviću u Kutinu, odakle je Filip Latinovciz, iz Moslavine, referirajući se na zvonik

sela Osekovo koje je vidio za posjeta Brozoviću u svibnju 1930. godine (izložba donosi fotografiju seoske crkvice sv. Ane). Uzgred, izložba je (uz Bogišićev članak u katalogu izložbe) po prvi put prezentirala grafičku presliku Krležina *Pisma iz Koprivnice*, objavljenog u *Hrvatu* 31. siječnja 1925.

Od godine 1926. počinje poznanstvo i iznimno uspješna, kroz više desetljeća plodna suradnja Krleže i Krste Hegedušića, a koja je trajala do 1975. godine. Zasebno je prikazan tekst antologijskog pisma stipendista francuske vlade Krste Hegedušića iz Pariza 14. prosinca 1926. godine Krleži u Zagreb, a koje sadrži teoretska Hegedušićeva razmišljanja i teoretsko ishodište našega samosvojnog likovnog izraza te osnovu buduće *Grupe Zemlja*. O toj suradnji Krleža – Hegedušić iz početka 1930-ih godina, knjizi *Podravski motivi* iz 1933.,

piše u širokom sjajnom eseju *Krležin Predgovor, Koprivnica i hrvatska provincija* suradnik izložbe Zvonko Kovač.

Pod naslovom *U gimnazijskoj sekciji za književnost (ili susret koprivničkih gimnazijalaca s Krležom)* u sjajnom retro-eseju suradnik Milivoj Solar donosi svoje sjećanje iz gimnazijske mladosti na susret s Krležom u šk. god. 1953./54. na Akademiji u Zagrebu. Na izložbi je prezentirana i stranica iz onovremenog *Koprivničkog tjednika* te gimnazijskog časopisa *Osvit* u kojemu je članom uredništva bio Milivoj Solar.

Izložba donosi u svojevrsnim omnibus prilozima i dva Krležina portreta akademskog slikara Zlatka Kauzlarića Atača (iz privatnog vlasništva i Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža iz Zagreba). Tu je i vrstan esej povjesničara umjetnosti pod naslovom *Sreća Dragana Despota, Uz izvedbu monodrame Na rubu pameti* izvedene u Koprivnici 10. srpnja 2020.

godine u sklopu festivala *Krleža i Duga Rijeka*. U prilogu Željka Mačesića Jurine *Bista Miroslava Krleže ak. kipara Ivana Sabolića (1966.)* opisana je izrada odljeva Krležina portreta u bronci u Ljevaonici umjetnina Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu 2022. godine, a za potrebe ove izložbe.

I na kraju ovog oglada o izložbi spominjemo da uvodni dio kataloga (ukupno 32 str.) potpisuje njegov urednik i autor izložbe i ovog članka, a koji donosi muzeološki okvir izložbe, opis širokih muzejsko-književno-povijesnih višegodišnjih istraživanja te vrijednu već navedenu kronologiju odnosa Krleže i Koprivnice (i okolice) od 1908. do 1981. godine, kao i zahvalu Vesni Vukelić Horvatić, voditeljici Zbirke Memorijalnog prostora Miroslava i Bele Krleža u Muzeju grada Zagreba, Nataši Dragojević i knjižničarima iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Nataša Ivančević

Retrospektiva Ratka Petrića – *Baciti istinu u lice!* u Zagrebu i Zadru

Ratko Petrić je rođen u Zadru i njegov je rad na mnogo načina povezan s tim gradom. Nakon zagrebačke premijere, izložba je gostovala u Zadru te je upravo ova retrospektiva bila središnji događaj otvorenja novouređene Providurove palače za javnost, što je velikom broju posjetitelja omogućilo upoznavanje opusa ovoga velikog umjetnika. Izložba je u Zadru održana od 20. travnja do 22. listopada 2022. i bila je popraćena brojnim edukativnim sadržajima (kustosice zadarske dionice izložbe bile su Nataša Ivančević i Koraljka Alavanja). Ova suradnja dviju muzejskih institucija zasigurno je pridonijela većoj vidljivosti cjelokupnog opusa ovoga iznimnog umjetnika.

U Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu od 30. ožujka do 13. lipnja 2021. održana je prva cjelovita retrospektivna izložba Ratka Petrića pod nazivom *Ratko Petrić – Baciti istinu u lice!*.

Izložba je organizirana u suradnji s Galerijom umjetnina Narodnog muzeja Zadar. Naime,

Iako je Ratko Petrić (Zadar, 1941. – Zagreb, 2010.) gotovo pedeset godina bio prisutan na našoj likovnoj i kulturnoj sceni, njegova važnost za razvoj suvremenog kiparstva, ali i hrvatskoga grafičkog dizajna nije bila dovoljno naglašena i kontekstualizirana, a ova izložba značajno je pridonijela novom sagledavanju njegova cjelokupnog stvaralaštva kao i pojedinih segmenata. Bila je postavljena na više od 2000 m² izložbenog prostora MSU-a i predstavila je na stručno utemeljen i vizualno atraktivan način oko tri stotine djela Ratka Petrića u različitim medijima – skulpture, makete, plakate i tiskovine, radove na papiru te arhivsku građu i multimedijske sadržaje.

Unutar obimnog i raznolikoga Petrićevog stvaralaštva odabrane su tematsko-problemske cjeline koje na najbolji način odražavaju Petrićevo majstorstvo i nevjerojatan talent u prenošenju poruka putem raznih medija. Likovni postav kao važan komunikacijski i vizualni aspekt izložbe osmislila je umjetnica Lada Sega s kojom sam surađivala na nizu uspješnih projekata. Glavnina umjetnina je posuđena od obitelji Ratka Petrića te su prije izlaganja neki radovi konzervirani i restaurirani u okviru muzejskog Odjela zaštite građe koji vodi Mirta Pavić, kao i uz pomoć vanjskih suradnika.

Kao autorica koncepcije i kustosica izložbe, okupila sam tim stručnjaka koji su istražili pojedine segmente Petrićeva plodna i raznovrsna opusa i napisali tekstove za katalog retrospektive. Koraljka Alavanja obradila je spomeničku i javnu plastiku, redoviti prof. dr. sc. Frano Dulić crtež, karikaturu, strip i grafiku, izvanredna prof. dr. sc. Lovorka Magaš Bilandžić dizajn plakata i tiskovina, a ravnateljica MSU-a dr. sc. Snježana Pintarić istražila je parkove skulptura Ratka Petrića i Aleju skulptura na savskom nasipu. Ja sam pak obradila životni put i kiparski opus Ratka Petrića, koji zauzima najveći segment njegova rada.

Katalogom/monografijom retrospektivne izložbe predstavljen je prvi integralni kritičko-znanstveni presjek cjelokupnog opusa nastalog od 1965. do prerane Petrićeve smrti 2010. godine. Na 328 stranica teksta (dvojezični hrvatsko-engleski), koji prati više od 300 fotografija (c/b i kolor) pratimo opus i život umjetnika koji je svojim raznorodnim i obimnim stvaralaštvom te javnim djelovanjem zadužio hrvatsku kulturu. Nakon tekstova slijedi iscrpan životopis s popisom nagrada te samostalnih i skupnih izložbi, popis javnih skulptura i

spomenika, nagrada i priznanja, te kataloške jedinice. U katalogu je objavljena opsežna bibliografija koju je priredila Zrinka Ivković. Tekstove su recenzirali znanstvenici dr. sc. Ivana Mance i dr. sc. Ive Šimat Banov, a Ivana Mance ih je znanstveno kategorizirala. Vizualni identitet izložbe te dizajn kataloga i pratećih suvenira i plakata osmislio je Luka Gusić, a autor fotografija u katalogu je Darko Bovoljak.

Građa na izložbi je grupirana po tematsko-problemskim cjelinama i najznačajnijim Petrićevim ciklusima (*Pečat, Orator, Gozba, Abortus, Svevid, Bog Eros, Američki kipopis, Letterman, Crno jaje, Životinjska farma, Hrvatska kuća, Kipleraj, Izložba itd.*) koji su bili popraćeni jezgrovitim tekstovima (proširene zidne legende). Mnogi radovi, kao na primjer makete, plakati i tiskovine, radovi na papiru te arhivska građa bili su po prvi put izloženi. Kako bi doživljaj bio multisenzoran, na izložbi se mogao čuti autentični glas umjetnika posredstvom radio-intervjua u kojima je u raznim prilikama поближе elaborirao pojedina djela te iznosio osobne stavove, koji su često bili polemički. Uz to, publika je mogla više saznati o autoru posredstvom video sadržaja.

Postav izložbe
u Muzeju
suvremene
umjetnosti,
Zagreb, foto:
Ana Opalić

Postav izložbe
u Muzeju
suvremene
umjetnosti,
Zagreb, foto:
Ana Opalić

Središnja tema njegova umjetničkog opusa bio je čovjek i njegova sudbina. U formalnom i sadržajnom smislu stvorio je novi oblik figuracije u hrvatskom kiparstvu druge polovine 20. stoljeća. Obilato koristeći ironiju, sarkazam i grotesku, na izrazito svjež i lucidan način propitivao je društveno-političke, kulturne i umjetničke pojave svojega doba te usmjeravao žestoku kritiku sustavima i pojavama koje su nagrízale ljudske vrijednosti i slobodu. U radu ga je pokretao humanizam, svojevrsna etika antiestetike i načelo – što izravnije to snažnije!

Angažiran stav, kritičko promišljanje i pojednostavljen prikaz koji je prvotno primijenio u crtežu prenio je na grafiku, plakat i skulpturu. Reduciran prikaz ljudskog lika lišen anatomskih detalja i individualnih oznaka, često doveden do ruba karikaturnog i nadrealnog, simbol je čovjeka našega doba i aktualnog trenutka. Eksperimentirao je s kiparskim materijalima i tehnikama, a najčešće je upotrebljavao obojeni poliester, koji je u umjetnosti dobio širu primjenu 1960-ih. Materijal modernoga konzumerističkog društva, jeftin, svakodnevnan i po-

trošan, bio je idealan za umjetnika koji je njime postizao dojam „plastične“ nadrealnosti.

Umjetničku karijeru započeo je kao crtač i karikaturist 1960-ih, potom se bavio dizajnom plakata i tiskovina, stripom i grafikom. Glavninu njegova opusa čine skulpture, a realizirao je i 49 skulptura i 10 spomenika u javnom prostoru (većinom u Hrvatskoj, ali i u Austriji, Njemačkoj i Sloveniji). Ratko Petrić bio je inicijator brojnih fenomena važnih za našu umjetnost i kulturu, jedan je od osnivača *Salona mladih*, bio je osnivač i član likovne grupe Biafra, osnivač i voditelj Međunarodne kiparske kolonije i parka skulptura u Jakovlju te parka skulptura u Zadru. Autor je koncepta i realizator jedinstvenog parka suvremene skulpture u Zagrebu – *Aleje skulptura* na savskom nasipu. Samostalno je vodio projekt te je uložio mnogo napora u postav skulptura drugih umjetnika (od 1990. do 2016. postavljeno je dvanaest skulptura). Svoju društvenu ulogu smatrao je nezaobilaznim dijelom umjetničkog rada.

Dizajn plakata i tiskovina predstavlja važan dio Petrićeva opusa koji je do ove izložbe bio izvan fokusa povjesničara umjetnosti te je bio nepravedno zanemaren. Njegov je angažman na tom području najintenzivniji od kraja 1960-ih do kraja 1970-ih, kada nastaju Petrićevi ključni plakati i primjeri grafičke opreme studentskog i omladinskog tiska. Bio je grafički urednik *Studentskog lista*, *Omladinskog tjednika*, *Tjednog lista omladine – TLO* te kazališnog časopisa *Prolog*. Oblikovao je kataloge Salona mladih, plakate kulturno-umjetničkog društva „Ivan Goran Kovačić“, bio je kućni dizajner likovne grupe Biafra, Umjetničkog paviljona i Galerije Dubrava te surađivao s brojnim institucijama u sferi kulture. Poigravao se vizualnim aspektima popularne kulture i intermedijalnošću, uspostavljao asocijativne igre ili angažirane komentare te je bio vrlo inventivan u uporabi tipografije.

Ratko Petrić je tijekom života doživio svojevrsnu marginalizaciju od dijela struke koja je u hrvatskoj umjetnosti podržavala apstraktnu i

konceptualnu umjetnost, a retrospektiva ovog formata vratila je ovog autora na zasluženost, istaknuto mjesto u hrvatskoj likovnosti.

Uz izložbu je, uz pridržavanje protu-epidemijskih mjera, organiziran raznovrstan edukativni program za razne uzraste u prostoru izložbe, ali i *online*. Program su osmislile i vodile kolegice iz Odjela edukacije Ana Škegro i Daniela Bilopavlović Bedenik. Održana su interaktivna vodstva s osobama s intelektualnim poteškoćama, kao i s osobama s invaliditetom. Publiku je kroz izložbu vodila supruga Ratka Petrića, slikarica Jadranka Fatur, otkrivši nepoznate detalje iz njegova života i rada. Svi autori tekstova održali su i predavanja za javnost u prostoru izložbe, s fokusom na teme kojima su se bavili. Pritom su problematizirana i pitanja o čuvanju i prezentaciji Petrićeve ostavštine, koja je sada na brizi obitelji. Program se u realnom vremenu prenosio na *Facebook* stranici MSU-a, gdje su i dalje dostupni snim-

ljeni sadržaji. Klub mladih MSU-a realizirao je *podcast*, a povodom Međunarodnog dana muzeja održane su brojne besplatne radionice za djecu.

U sklopu izložbe odvijale su se obimne marketinške i PR aktivnosti, a zabilježen je velik interes medija. MSU je producirao suvenire za muzejski dućan (plakate i jastučnice s motivima iz Petrićeva opusa) te je provedena *billboard* kampanja na javnim površinama grada Zagreba.

U realizaciji izložbe sudjelovao je veliki tim zaposlenika MSU-a, Galerije umjetnina Zadar i vanjskih suradnika koji su kreirali nezaboravan izložbeni doživljaj. Pritom je izložba ostvarena u vrijeme pandemije i u godini kada je Muzej sanirao štete od posljedica potresa. Značaj ovog projekta prepoznala je struka, te je Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske dodijelilo ovoj retrospektivi nagradu za najbolju izložbu u 2021. godini.

Postav izložbe u Muzeju suvremene umjetnosti, Zagreb, foto: Ana Opalić

Postav izložbe u Providurovoj palači, Zadar, foto: Bosnić+Dorotić

Katarina Krizmanić i
Nediljka Prlj Šimić

Razmišljanja o geoestetici uz izložbu *Isto nebo* Katarine Ivanišin Kardum u Muzeju suvremene umjetnosti

Nije ni nova ni neobična činjenica da se u mnogim točkama geologija i kultura na izvjestan način preklapaju. Svjedočimo tome u današnje vrijeme, jednako kao što u prethodnim desetljećima pa čak i stoljećima postoji niz primjera u kojima su mnogi pisci i umjetnici različitih profila potaknuti i fascinirani geološkim fenomenima stvarali impresivna umjetnička djela.

Rezultati upravo estetskog odnosa prema geološkim pojavama, bilo da je riječ o vulkanima, potresima, glacijacijama, izdizanjima planina, stratificiranim naslagama, rasjednim pukotinama, mineralima ili fosilima, nisu bile samo književne ili slikarske impresije, naprotiv, tzv. „geološka

misao" pojavljuje se i u oblicima kao što su performansi, fotografije, skulpture, audioumjetnosti, digitalni mediji, itd. Čak se i u filozofiji posljednjih godina sve češće pojavljuje pojam „geoestetika“, pri čemu različiti filozofi uzimaju u obzir estetsko vrednovanje prirode, potaknuti sve jačim utjecajem prirodnog okoliša na ljude. A s obzirom na činjenicu da geološke sile i procesi predstavljaju zanimljivu podlogu za estetske senzacije, geoestetika zapravo podrazumijeva davanje estetskog smisla prirodi kroz geološke fenomene i u konačnici odnos geologije i umjetnosti u organskom jedinstvu. Teorija ima mnogo i nećemo se u ovom tekstu njima baviti. Možemo još samo dodati da je jedno od najjednostavnijih, a možda i najjasnijih tumačenja dao finski geolog Toni Eerola, kada geoestetiku definira kao estetiku stvorenu prirodnim geološkim procesima, kao što je primjerice stijena, ili pak kao estetiku proizvedenu od strane čovjeka koji koristi geološke elemente ili koncepte da bi stvorio umjetničko djelo. I dok geolozi svoje područje

djelovanja promatraju uglavnom kao znanost i eventualno društveno korisnu primijenjenu disciplinu, doista nije potrebno biti geolog da bi se u geološkim pojavama uočila ljepota, odnosno u geologiji percipirala estetika.

Premda smo kroz svoj dosadašnji muzejski rad nebrojeno puta dolazile u dodir s konceptualnim prostorom koji obuhvaća geoestetika, o njoj smo intenzivnije počele razmišljati došavši na otvorenje izložbe *Isto nebo* u Muzeju suvremene umjetnosti. I kako to često biva u životu, neka događanja na kojima želimo biti vremenski se preklape, tako se i nama dogodilo da smo 19. svibnja 2022. poslije lijepog i sadržajnog sindikalnog izleta provedenog u Baračevim špiljama žurile na otvorenje izložbe *Isto nebo* naše drage prijateljice i kolegice Katarine Ivanišin Kardum. Još pod dojmom

tamne špilje s brojnim nepravilno raspoređenim stalaktitima i stalagmitima, kao i drugim zanimljivostima koje ispisuje priroda, naše oči polako su se privikavale na impresivne crteže i slike golemih dimenzija na zidovima Muzeja suvremene umjetnosti. I našoj Kati priroda je stalna inspiracija pa je tako i ova izložba rezultat dvogodišnjih terenskih istraživanja oblika reljefa geografskog prostora planinskih masiva Dinarida i Prokletija.

Sama autorica o toj vrsti inspiracije govori ovako: *Prirodu promatram kao odraz našeg unutrašnjeg stanja, koji nije pred nama bez razloga. Priroda je pokretač našeg razmišljanja i mašte na najdirektniji način. U jednom kamenu ili prizoru zgužvane stijene svjedočanstvo je stvaranja. Iza predmeta ili prizora netko će razumjeti neprekidnu petlju nastajanja i nestaja-*

nja. Netko drugi u istom će otkriti geometrijski uzorak ili čak iskrpu u dubini zemlje, neviđeni energetski potencijal.

Nije ni potrebno isticati da smo kao geolozi na tim upriličenjima Katinih doživljaja i apstrakcije prirode prepoznale mnoge elemente naše struke, vidjele smo geološke strukture (bore, rasjede i sl.), uočile slojevitosti, pukotine, i gotovo fizički osjetile svu moć Zemljine sile koja je kroz različite orogenetske pokrete tijekom geološke prošlosti stvarala te impozantne planinske masive. Kod nas, kao i kod većine promatrača, ti gorostasni oblici pobuđuju ne samo divljenje, nego i strahopoštovanje, a autorica je pokazala malo više hrabrosti, upustila se s njima u koštac, savladala ih svojom umjetničkom sposobnošću i vrlo umješno prenijela na platno ili papir.

Tehnike koje je koristila u izradi svojih slika jesu monotipija, tekući grafit i ulje na platnu. Uz svoje radove izložbi je dodala i niz predmeta koje je dobila ili našla/sakupila u prirodi, poput školjke što je služila kao slikarska paleta, zelenih dagnji s Novog Zelanda, praznih kukuljica i nastambe za solitarne pčele, Jerihonske ruže...

Kustosica izložbe bila je muzejska savjetnica dr. sc. Snježana Pintarić, voditeljica zbirke slikarstva u MSU.

Nekoliko sljedećih redaka posvetit ćemo samoj autorici.

Katarinu Ivanišin Kardum, rođenu Dubrovkinju, životni put je odveo u London gdje je diplomirala slikarstvo na *City and Guilds of London Art School* 1998., da bi potom 2000. godine na *Royal College of Art* u Londonu za-

vršila dvogodišnji *Master of Arts* poslijediplomski studij slikarstva. Od 2000. do 2008. godine radila je kao slobodna umjetnica i predavačica na diplomskom studiju koledža *City and Guilds of London Art School*. Nakon tih iskustava slijedi njezin povratak u Hrvatsku, bolje rečeno u Dubrovnik, gdje nastavlja svoj umjetnički rad, ali radi i kao kustosica pedagoginja Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik u razdoblju od 2009. do 2014. godine, a potom prelazi u Tehnički muzej Nikola Tesla u Zagrebu. Kroz muzejsku djelatnost imale smo priliku surađivati s Katarinom i možemo reći iz prve ruke da je to bila vrlo uspješna suradnja i da je kolegica Ivanišin Kardum sa svojim umjetničkim talentom, dubrovačkom smirenošću, originalnim idejama, poznavanjem materije i izvanrednim pristupom djeci (a kako i ne bi, kad ih i sama ima četvero) stvorena za muzej, jednako kao što je i muzej idealno mjesto za nju. Dobitnica je 1. nagrade na natječaju T-HT nagrada@msu.hr 2015. godine za rad *Still Landscape Series III*. Radovi joj se nalaze u javnim zbirkama od Zagreba do Londona, a također su korišteni i u filmovima *Second Act* Petera Segala, *Holy Lands* Amande Sthers i *Lara Croft: Tomb Raider* Simona Westa. Zanimljivo je napomenuti da je reprodukcija Katarinine slike *Oko Skakavice*, izložene u sklopu izložbe *Isto nebo* našla mjesto i na naslovnici nedavno objavljene zbirke poezije *Rāwaho* novozelandskog književnika Davida Howarda.

S obzirom na to da je Katarina Ivanišin Kardum vrlo talentirana umjetnica željna novih izazova, a inspiraciju rado traži u prirodi za koju se kaže da je neiscrpan izvor, s pravom možemo očekivati još mnogo umjetničkih radova i izložbi u kojima će, vjerujemo, i dalje dominirati geoestetski pristup.

Vesna Leiner

O izložbi *Zauvijek Mr. Morgen – Ivo Robić*

U Hrvatskom muzeju turizma, u suradnji s Muzejom grada Zagreba, tijekom studenog 2022. godine gostovala je izložba o Ivi Robiću, doajenu naše zabavne glazbe koji je pedeset godina suvereno vladao domaćom glazbenom scenom. Izložbom u Opatiji započelo je obilježavanje stote obljetnice njegova rođenja.

Realizaciju izložbe inicirao je u proljeće 2022. godine Grad Bjelovar te je tijekom lipnja bila otvorena u Gradskom muzeju Bjelovar. Naime, Ivo Robić se rodio u Garešnici te je dio mladosti živio i školovao se u Bjelovaru.

Autorica izložbe Vesna Leiner fascinirana je Robićem još od realizacije velike izložbe Muzeja grada Zagreba iz 2007. godine *Mr. Mor-*

gen koja je nastala u suautorstvu s kolegama iz MGZ-a Majom Šojat Bikić i Borisom Mašićem te za koje su Muzej i troje autora primili nagradu Hrvatske glazbene unije¹.

Izložba *Zauvijek Mr. Morgen – Ivo Robić* prigodna je i pokretna izložba s 32 izložbene legende u formi plakata te nizom originalnih notnih zapisa, plakata, vinilnih i šelak ploča, fotografija, nagrada i drugih predmeta. Nakon Bjelovara² i Opatije³ izložba će početkom 2023. godine gostovati u Gradskom muzeju Vukovar.

Robićeve nezaboravne *evergreene* pamte ne samo ljubitelji dobre glazbe, već i svi oni koji su uz njegove pjesme plesali na terasama nekih od jadranskih hotela ili na gradskim plesnjacima. Neprekidno je radio na sebi – vježbao glas, svaki ton bio je čisto intoniran, usavršavao je dikciju, a osim na hrvatskom

pjevao je i na njemačkom, engleskom, talijanskom, francuskom i španjolskom jeziku.

Na izložbi pratimo njegove životne uspjehe od najranije mladosti pa do zadnje prijave autorskom pjesmom na Krapinski festival 1999. godine, na kojem nažalost nije nastupio zbog bolesti. Izložba je podijeljena na sedam tema nazvanih po njegovim glazbenim uspješnicama koje prate sva razdoblja njegova života.

Robić je počeo pjevati u vrijeme Drugoga svjetskog rata na Radio Zagrebu, a potom u barovima i na plesnjacima u prvim poratnim godinama. Svoju prvu ploču za Jugoton *Ti ni ne slutiš* snimio je 1949. godine. Ljetni nastupi na terasi hotela Kvarner u Opatiji pedesetih godina 20. stoljeća bili su mu svojevrsna „odskočna daska“ u svijet međunarodne estrade. Naime,

tih godina Opatiju sve više posjećuju strani turisti, ponajviše Nijemci, a jedan od njih bio je vlasnik noćnog kluba iz Bavarske koji ga 1955. godine poziva da ondje nastupa. Nakon tih prvih nastupa u Njemačkoj, terasa hotela Kvarner postala je premala za sve koji su ga željeli slušati. Već 1956. godine diskografska kuća Supraphon iz Čehoslovačke angažira Robića da snima za njih, a nakon toga niz godina snima za njemački Polydor. Snimao je i u SAD-u, Kanadi, Australiji, Velikoj Britaniji, Italiji, Francuskoj, Danskoj i drugdje.

Pjesmu *Morgen* snimio je za Polydor 1959. godine, a ploča je ubrzo prodana u milijun primjeraka, te je za taj veliki uspjeh 1960. godine primio nagradu „Zlatna ploča“ Polydora. Jedini je pjevač koji je pjesmu *Morgen* 60-ih godina snimio na njemačkom jeziku u SAD-u.

1/ Leiner, V., M. Šojat-Bikić, B. Mašić. 2007. *Mister Morgen – Ivo Robić*, Zagreb: Muzej grada Zagreba.

2/ Leiner, V. 2022. *Zauvijek Mr. Morgen – Ivo Robić*. Depljan izložbe. Bjelovar: Gradski muzej Bjelovar.

Na Billboardovoj ljestvici 40 najpopularnijih hitova dospio je na visoko 13. mjesto, a nastupio je i u najpopularnijem *TV Perry Como Showu*. Od ostalih važnih nagrada koje je Robić primio, valja spomenuti brončanog lava Radio Luxembourga za *Morgen* 1960. i srebrnog lava 1961. godine za pjesmu *Život počinje sa sedamnaest*, publici poznatu i pod nazivom *Sedamnaest ti je godina tek*.

Na izložbi pratimo i Robićeve uspjehe na domaćoj glazbenoj sceni. U gotovo 50 godina nastupio je na 88 festivalskih priredbi s oko 150 festivalskih izvedbi. Nikada nije odbijao poziv na festival, a sam je autor glazbe za 48 festivalskih skladbi. Kao skladatelj, najpoznatiji je po skladbama pisanim za Krapinski festival. Pjesme koje je izvodio dobile su četrdesetak

festivalskih nagrada, počevši od one prve za pjesmu *Ta tvoja ruka mala* s nastupa na našem prvom zagrebačkom festivalu zabavne muzike 1953. godine. Mnogi se još sjećaju i s radošću slušaju pjesme poput *Srce laku noć*, *Jabuke i trešnje*, *Za tobom čeznem*, *Sedamnaest ti je godina tek*, *Moja mala djevojčica*, *Golubovi*, *Zbog čega te volim*, *Vužgi*, *Mužikaši* i brojne druge.

Na izložbi pod temom *Ja ljubim te* pratimo i zajednički život Ive Robića i supruge Marte.

Za svoj rad dobio je brojne nagrade i priznanja, od kojih se fotografije samo nekolicine mogu vidjeti i na izložbi: od spomenutih brončanog i srebrnog lava Radio Luxembourga i Zlatne ploče Polydora do Plakete Saveza radnika estradne umjetnosti Jugoslavije 1977.

godine, Reda Danice Hrvatske s likom Marka Marulića 1995. godine, nagrade za životno djelo Porin 1997. godine, nagrada Krapinskog festivala i Jugotonovih nagrada, do nagrade Radija NDR Welle Nord 1997. godine. Postumno je nagrađen 2002. godine Poveljom Grada Opatije za životno djelo za područje kulture, a 2006. godine Grad Opatija odužio se hrvatskom velikanu zabavne glazbe postavljanjem njegove biste na terasi Hotela Kvarner te „zvijezde“ u Hrvatskoj ulici slavnih u Opatiji.

Ova izložba „vraća vrijeme unazad“, u dane mladosti posebice naših starijih posjetitelja, dok mlađim generacijama otkriva vrijeme u kojem su odrastali i živjeli njihovi roditelji, bake i djedovi, slušajući glazbu Ive Robića i plešući uz nju.

Ivo Robić bio je i ostao uzor mnogim mladim glazbenicima, koji i danas snimaju ili izvode kompozicije koje je Robić interpretirao ili skladao.

Literatura

Leiner, V., M. Šojat-Bikić, B. Mašić. 2007. *Mister Morgen – Ivo Robić*, Zagreb: Muzej grada Zagreba.

Leiner, V. 2022. *Zauvijek Mr. Morgen – Ivo Robić*. Deplijan izložbe. Bjelovar: Gradski muzej Bjelovar.

Leiner, V. 2022. *Zauvijek Mr. Morgen – Ivo Robić*. Deplijan izložbe. Opatija: Hrvatski muzej turizma.

3/ Leiner, V. 2022. *Zauvijek Mr. Morgen – Ivo Robić*. Deplijan izložbe. Opatija: Hrvatski muzej turizma.

Monografija Etnografski zapisi po Moslavini i širem zavičaju

Tijekom 40-godišnjeg rada i istraživanja Moslavine, Hrvatske Posavine, Bilogore, Banovine i Poilovlja, kao etnologinja Muzeja Moslavine Kutina, muzejska savjetnica i voditeljica Etnografskog odjela priredila sam niz samostalnih i skupnih izložbi, obradila brojne teme vezane za stanovanje, život u obiteljskim hrvatskim zadrugama, obrede i običaje.

Sve navedeno objedinjeno je u bogatoj monografiji koja donosi podatke o materijalnoj i duhovnoj ostavštini navedenog područja, o obredima i običajima tijekom godine, naslijeđenoj baštini iz prošlosti, ali i trajnim vrijednostima koje se održavaju i danas. O značaju životnog rada i monografiji stručno mišljenje dalo je pet uglednih recenzenata: dr. sc. Tvrtko Zebec, prof. Božica Brkan, prof.

Josip Forjan, prof. Ivica Ivanković i prof. Tatjana Brlek. Želeći učiniti dostupnim terenska istraživanja, etnografske i folklorne zapise te njihove stručne obrade, donosim dijelove recenzija koji će svim stručnjacima, folklorasima i drugim zainteresiranima približiti dugogodišnji rad i djelovanje etnologinje u Muzeju Moslavine te prikazati značaj izdane monografije. Monografija sadrži 336 stranica, brojne fotografije, karte, crteže, vinjete, notne zapise pjesama i kola, u tvrdom je uvezu i može biti vrijedan dar prijateljima, poslovnim partnerima i drugim zaljubljenicima u baštinu.

Iz recenzija:

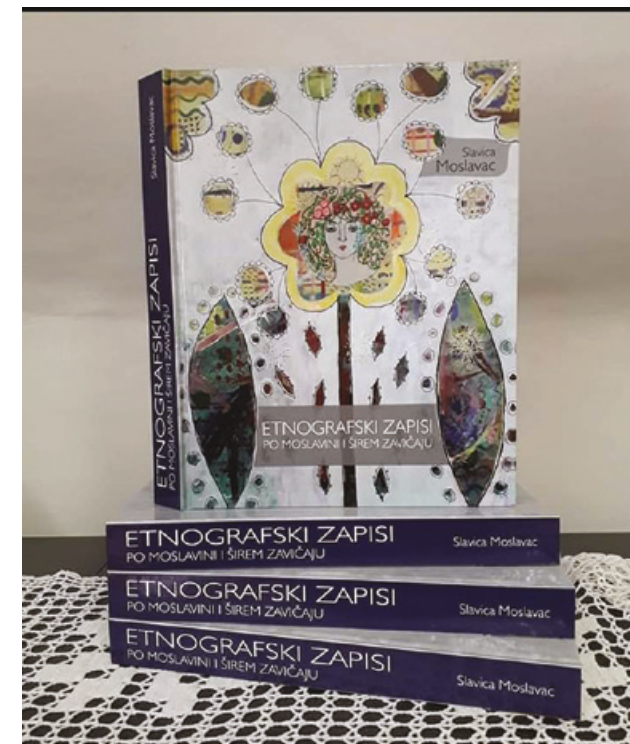
Josip Forjan

„Slavica Moslavac, etnologinja, kustosica i dugogodišnja ravnateljica Muzeja Moslavine Kutina, u etnološkim i folklorističkim krugovima poznata je po angažiranosti u terenskom radu i nesebičnoj posvećenosti amaterskim zavičajnim kulturno-umjetničkim društvima na širokom području Moslavine, Bilogore, Posavine, Banovine i zapadne Slavonije. Jednako predano bavi se etnološkim teorijskim radom, muzejskom obradom bogate etnološke zbirke Muzeja Moslavine Kutina, etnografskim prikupljanjem podataka na terenu, kao i folklorističkom djelatnošću – bilježenjem glazbe i napjeva, zapisivanjem plesnih obrazaca i folklorinih tradicija. Tome svakako treba dodati rezultate u scenskoj primjeni folklorne građe koje je postigla kao umjetnička voditeljica moslavačkih kulturno-umjetničkih društava, posebice KUD-a „Husain“ iz Husaina, koje je aktivno vodila dvadeset osam godina, KUD-a „Kloštar“ (šest godina), KUD-a „Moslavina“ iz Kutine (dviije godine) i KUD-a „Banova Jaruga“ (šest godina). Njezina je najveća ljubav Vokalna skupina „Rusalka“ iz Kutine u kojoj pjeva i koju vodi već nekoliko godina postižući zavidne rezultate na brojnim folklornim manifestacijama. Od folklorističkih radova Slavice Moslavac vrijedno je istaknuti nosač zvuka slikovitog naziva *Volim*

mi, ma siroče bilo s izborom moslavačkog zavičajnog glazbenog nasljeđa (lonjskopoljskih širina i moslavačkog trsnog gorja) u izvedbi KUD-a „Kloštar“ iz Kloštar Ivanića. Najveći dio izvedbi pjesme su i plesovi uz glazbenu pratnju tamburaškog sastava, zatim solističkih instrumenata tambure samice i frulice (jedinke). Najizvorniji način pjevanja iskazan je u trima napjevima Pjevačke skupine „Angeline“ koja djeluje unutar KUD-a „Kloštar“. Izvedbe su upravo onakve kakve su u narodu sačuvane i izvođene na raznim prelima, čijalima, svadbama i drugim druženjima, bez glazbene pratnje i drugih intervencija. Ovaj je nosač zvuka mnogim narodnim izvođačima ostvarenje dugogodišnjega sna i želje da zapisi i snimke ostanu trajno svjedočanstvo o etnografskoj i etnomuzikološkoj baštini Moslavine te inspiracija za suvremeni glazbeni izričaj.“

Tvrtko Zebec

„Izrazito je široko područje zanimanja autorice, o čemu svjedoče i naslovi poglavlja u knjizi *Etnografski zapisi po Moslavini i širem zavičaju*. Knjiga predstavlja na jednome mjestu mnoge rezultate dugogodišnjih istraživanja, provjera, dopuna, a sve na zanimljiv, razumljiv i popularan način. Od osnovnog pregleda reljefa i kulture stanovanja (u izgledu sela, seoskom i gradskom graditeljstvu, zadružnome životu s kućnim priborom te načinu uređivanja kuća i okućnica, gospodarskih zgrada, kapelica, dekoracija), preko obrta i umijeća poput npr. ugljenarenja, do izgleda narodnih nošnji i ukrasa prema kojima se obrađena područja razlikuju ili prema kojima su slična. Tako i jedna od nedavnih izložbi naslovom *Zaviri ispod* poziva na otkrivanje intime na intrigantan način, autorica na zanimljiv način iznosi gradivo o higijeni tijela i donjem rublju uz mnoštvo fotografija i prigodnim, za djecu poučnim stihovima i opisima, npr. slaganja postelja, ili simboliku boja i raznolikost veza pa i na crkvenom ruhu i oltarnicima. Svadbeni običaji svakako su najznačajniji u životu svakog

pojedina. Njihovo je bogatstvo veliko pa nije neobično da im i autorica posvećuje posebnu pozornost. Uz umijeće izrade kruha o različitim običajima tijekom godine ili u životu pojedinca, autorica navodi i blagoslove prije objeda, brojne poslovice pa i ovu važnu za strpljenje: 'I nakon loše žetve treba sijati'. Sir i mliječne prerađevine važne su za Moslavce i Posavce pa raduje da se mogu naći opisi različitih vrsta sireva i njihove izrade, osobito tipičnoga preveloga sira. Slično je i s vinogradarskim temama i vinom koje je okrepa zdravome, lijek bolesnome i zlato domaćinu. To se veže i uz običaje Martinja i Vincekova baš kao i uz suvremeni život s Voloderskim jesenima i izložbama vina u Kutini. Obradeno je ribarstvo u Lonjskom polju, lončarstvo Petrinje, Kutine i manjih mjesta – Ivanić Grada, Kloštar Ivanića, Obedišća i Posavskih Brega, odnos i život puka sa stoljetnom tradicijom uporabe stakla, pčelarstvo i sl. Podatci o pučkim kalendarima i vremenoslovlju (meteorologiji) prethode pregledu običaja tijekom godine te

obrta, trgovine, sajmovanja o proštenjima u čijem kontekstu se može pročitati o bačvarstvu, kovačiji, remenarstvu, pletarstvu, brdarstvu (za tkalačke stanove), licitarstvu i medicarstvu. Slijede opisi Sisveta, običaja božićnog razdoblja s neizbježnim jasicama, opisi poklada, hrvatskih uskrasnih običaja (Pisano i risano), kao i uskrasnih običaja Čeha i Slovaka u Međuriću, jurjevskih, majskih i ivanjskih običaja, tumačenja simboličke vatre tijekom povijesti. Nezamislivi su svi ti običaji bez folklorne glazbe pa je to također veliko poglavlje koje slijedi i otkriva se pod naslovom *Kad zasvira lane moje*, u kojem se poslije nekoliko notnih i tekstualnih zapisa pjesama nabrajaju i opisuju neki tradicijski plesovi i kola s primjerom kinetograma, a zatim se opisuju tradicijski instrumenti te glazbeni život i društveni položaj svirača u Kutini. S obzirom na pe-

dagoški rad, ne čudi da je autorica posebno poglavlje posvetila i dječjim igrama, vještinama i nadmetanjima. Osvrće se i na doživljaj baštine očima umjetnika, navodeći tako brojne slikare, pjesnike, književnike i kipare koji su svojim radom ovjekovječili etnografsko blago i tako doprinijeli i njegovu očuvanju. Knjiga završava poglavljima o narodnim vjerovanjima te o moslavačkim predajama i legendama i tako na zanimljiv način zaokružuje cjelinu u kojoj je autorica za svaku od navedenih tema pronašla zanimljive detalje i posebnosti koji simbolički stvaraju sliku i doživljaj identiteta Moslavine, Posavine, Banovine i zapadne Slavonije, odnosno, kako Slavica Moslavac kaže, njezinoga šireg zavičaja. Neumorna znatiželja oslikana je već samim nabranjem tema kojima se autorica bavila, baš kao što je i sama razvila osjećaj prema umjetničkom doživljaju i estetici koje nije zatvorila u izložbene prostore poput većine kustosa, nego im je dala novi polet u brojnim aktivnostima i djelovanju koje je daleko nadišlo posao, a u potpunosti preraslo u poziv koji ne zna za radno vrijeme niti ograničenja bilo kakve vrste. Uvjeren sam da će stručna i najšira publika u ovoj knjizi naći zanimljivo gradivo za užitke čitanja i prisjećanja, obnove i očuvanja vrijednoga nam nasljeđa.

Božica Brkan

„Kako je cijeloga života postojano, kreativno i predano radila na istome radnom mjestu isti posao, čovjek koji je ne poznaje pomislio bi da joj je bilo dosadno i da je dosađivala drugima. No ona se neprestano utrkiivala s vremenom kako bi učinila još samo ovo, još samo ono neprestano otkrivajući takozvane sitnice koje su srce samoga života – ono koje se može prepoznavati i prepoznati samo uz mnogo strpljenja i umještosti. Koliko je toga, mnogi vjerojatno najprije pomisle kako uopće za svoje lucidne, a stručno opravdane ideje uspije skupiti novac, jer u kulturi ga nikad nema previše, a zapravo je mnogo fascinantnije odakle joj ideje. Čini

se, naime, kako planirajući vlastiti hod tijekom stručne i izložbene godine, kroz dvorane muzeja ili galerije, kroz prijateljske ustanove, zatim stranice Moslavačkog zbornika, repertoar pjevačkih sastava i KUD-ova te nosače zvuka, popularna događanja nadahnuta baštinom od izbora najljepše narodne nošnje do najljepše snaše, škole etnopleasa i tome slično iz jedne teme i medija izrastaju drugi. Ona nesebično daje i nesebično prima i dijeli, pa što više daje to više ima na radost svih koje okuplja oko sebe poput nekadašnje pričalice drevnih priča uz vatru što isijava i svjetlo i tamu, ali, i kad predstavlja najšareniji svileni vez s nekadašnjih pregača i običaje uz ispraćaj na drugi svijet, u vječnost, pokazujući nam samo ljepšu stranu svijeta, pokušavajući nas tako osnažene zadržati na njoj. Svatko tko je iole poznaje mogao bi zacijelo o tome ispričati vlastitu njezinu i svoju priču.“

Ivica Ivanković

„Ovim svojim raskošnim i reprezentativnim izdanjem autorica kao da još jedanput zahvalno vraća dug svim kazivačima, bez kojih ove knjige ne bi ni bilo. Sve što je tijekom proteklih godina marljivo istraživala i bilježila, dotaknula, spoznala, zamijetila i/ili čula ona je napokon objedinila na jednome mjestu, jednom knjigom. I to je u konačnici veliki uspjeh! Zašto? Kad je o našoj nacionalnoj i zavičajnoj etnografiji i folkloristici riječ, priznajmo, to je malo kome uspjelo. Svjedoči to ne samo o autoričinoj upornosti i radoznalosti, nego o napose njezinome velikome iskustvu te znanju o tradiciji. U tom je smislu i ova knjiga vrlo bogata i sadržajno vrlo raznovrsna u prikazima i trajnim zapisima brojnih životnih i godišnjih običaja ili obreda te životnih radnih, svjetovnih i pučkih crkvenih prigoda.“

Tatjana Brlek

Ovaj kratki pregled jedinstvenog primjera suradnje dvaju muzeja, koja traje punih 25 godina, vjerujem da je dobar primjer i današ-

njim generacijama muzealaca kako je važno u digitalno doba zadržati stvarnu, ljudsku komunikaciju realiziranu u svim oblicima međumuzejske suradnje. Svjesna važnosti digitalizacije i virtualne komunikacije, smatram nezamjenjivim ulaganje u ljudske vrijednosti koje postaju temelj stvaranja daljnjih komunikacija doprinoseći očuvanju baštine, što u konačnici doprinosi integraciji identiteta društva i zajednice u globalnom društvu. Izložbe Slavice Moslavac predstavljene mnogobrojnoj publici u Muzeju „Staro selo“ Kumrovec svjedočanstvo su sažimanja baštinjenih vrijednosti u nove sadržaje interpretirane današnjoj muzejskoj publici na intrigantan, interaktivan i zanimljiv način, a zapisi u publikacijama ostavljaju neuništivu materiju koja će zasigurno pobuditi zanimanje proučavanja i stvaranja novim generacijama etnologa.

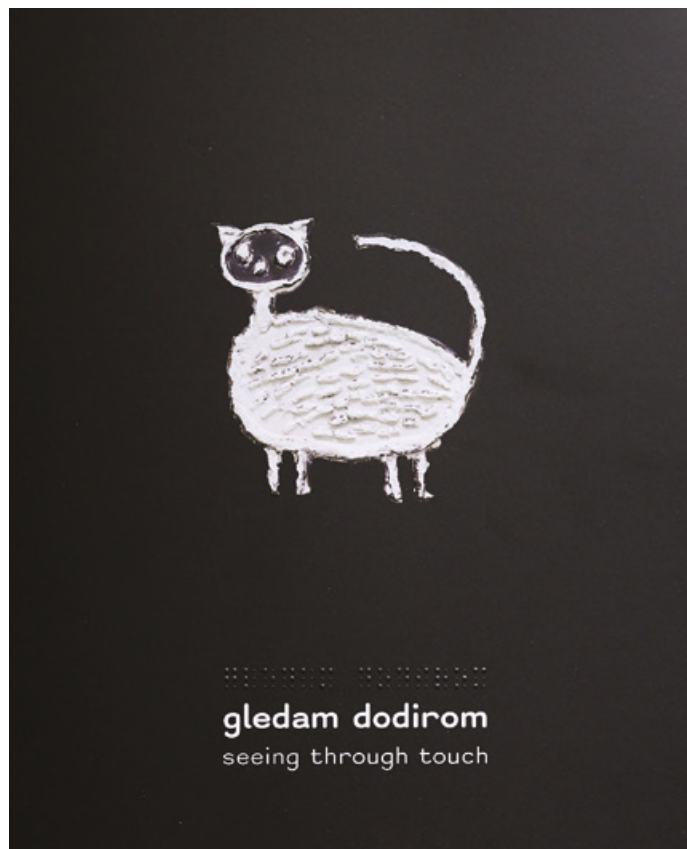

Danko Dujmović

Pregled kataloga izložbe *Gledam dodirom*

Izložba *Gledam dodirom* bila je postavljena tijekom rujna i listopada 2019. u karlovačkoj Galeriji Vjekoslav Karas, u organizaciji Gradskog muzeja Karlovac te u partnerstvu s Centrom za odgoj i obrazovanje Vinko Bek.

Autorice izložbe su Lana Bede, prof., viša kustosica pedagoginja i Tanja Parlov, prof. likovne kulture iz Centra Vinko Bek u Zagrebu. Izložba je na inovativan i participativan način tematizirala likovnost i stvaralaštvo iz aspekta slijepih i slabovidnih osoba s potrebom i ciljem snažnijeg povezivanja muzeja s lokalnom zajednicom te osobito uključivanjem osoba s invaliditetom u izložbene sadržaje.

Osobita vrijednost koncepta izložbe jest osvještavanje posjetitelja o načinu doživljavanja i stvaranja likovnih djela temeljem dodira i opipa, čime se kod posjetitelja potiče senzibilitet i razumijevanje ograničenosti vidom te otkrivanje osjetilnog spektra kojim se informacije čitaju i primaju putem dodira. Atraktivnost i aktualnost teme i postava izložbe potvrđena je brojnim domaćim i međunarodnim nagradama za dizajn te osobit doprinos muzejskoj djelatnosti.

Katalog izložbe *Gledam dodirom* ostaje kao trajan trag navedene izložbe, ali nadilazi isključivu svrhu dokumentiranja izložbe i pružanja osnovnih informacija o izloženim predmetima te sadržajem postaje relevantan stručni tekst u području likovnog odgoja i obrazovanja osoba s oštećenjem vida, te još više u području muzeologije i muzeografije, odnosno suvremene muzejske prakse pri prezentaciji i izlaganju predmeta baštine i komunikaciji s posjetiteljima.

Katalog je podijeljen na jedanaest poglavlja, uključujući uvod s osnovnim informacijama o postavljenoj izložbi, biografije umjetnika čija su djela bila uključena u postav izložbe, popis izloženih djela te bibliografiju. Autori tekstova su Lana Bede, Tanja Parlov te dizajneri izložbe Marko Rašić i Vedrana Vrabec. Tekstovi su dvojezični, na hrvatskom i engleskom.

U poglavlju *Sve počinje dodirom* autorica Lana Bede govori o značaju i ulozi dodira kao osjetila kojim se itekako percipiraju i nadopunjuju vizualne informacije, iako često toga nismo svjesni. Pritom se iznosi i sažet povijesni pregled teorijskih misli o ulozi i doživljaju osjeta dodira, kao i ulozi tog osjeta u stvaranju spoznaje o izgledu i pojavnosti predmeta, prostora i okoline kod slijepih i slabovidnih osoba.

Poglavljia *Metodički pristup Tanje Parlov nastavi Likovne kulture – od prilagodbe za slijepe do univerzalne primjene* i *Likovnost i oštećenje vida*

predstavljaju autentičnu metodu odgoja likovnosti i obrazovanja likovnog izražavanja koju je razvila profesorica Tanja Parlov tijekom dugogodišnjeg nastavničkog rada sa slijepom i slabovidnom djecom u Centru Vinko Bek. Uz opis metode rada s učenicima, iznesena je i sažeta teorijska podloga na kojoj se temelji nastavni proces Likovne kulture u radu profesorice Parlov, suautorice izložbe i ovog kataloga. Nakon ovog poglavlja slijedi kratak životopis Tanje Parlov.

Poglavljie *Djeca su ptice – iako imaju samo jedno pero na ramenu* opisuje i analizira dječje likovne radove nastale u Centru Vinko Bek, a koji su bili izloženi na izložbi *Gledam dodirom*, dok su poglavljem *O skulpturi* sažetim opisima i analizom predstavljeni odabrani predmeti iz fundusa Gradskog muzeja Karlovac i drugih muzeja, mahom skulpture renomiranih hrvatskih umjetnika, koji su također bili izložci i to namijenjeni za dodirivanje i istraživanje opipom, kao rijetkost

u izložbenoj praksi. Zadnje navedeno poglavljie popraćeno je kratkim životopisima umjetnika čija su djela bila uključena u izložbu, nakon čega slijedi popis svih izloženih radova te popis litera-

ture korištene pri izradi tekstova u katalogu.

Posljednje poglavlje u katalogu, *Gledam do dirom – izložba na kojoj možete sve dirati*, donosi opis koncepta izložbenog postava s osvrtom na specifične temeljne postavke same izložbe. Autori teksta, dizajneri izložbe Marko Rašić i Vedrana Vrabec, govore o čimbenicima i elementima

koji su utjecali na njihovo promišljanje i kreiranje izgleda postava izložbe te iznose zaključke iz svoga iskustva u postavljanju izložbi s ciljem uključivanja slijepih i slabovidnih posjetitelja u muzeju te prilagodbama koje su nužne za kvalitetnu razmjenu informacija s tom ciljanom skupinom posjetitelja.

Katalog je popraćen brojnim raskošnim i vrlo kvalitetnim fotografijama izloženih radova i izložbenog postava, a tekst je praćen bilješkama s referencijama na stručnu literaturu. U vizualnom smislu katalog je vrlo atraktivan i estetski dorađen skladnom kombinacijom slikovnih i tekstualnih priloga.

Tema pristupa javnim sadržajima i prava na dostupnost informacija i drugih javnih sadržaja, što uključuje i baštinske ustanove kao što su muzeji, svim građanima Hrvatske pa time i građanima s bilo kojim oblikom invaliditeta, od izuzetnog je značenja u našem društvu – tim više što potpuna ravnopravnost u pristupu sadržajima i njihovoj dostupnosti još uvijek nije dosegnuta. Osobe s invaliditetom nailaze na bezbrojne prepreke u svakodnevnoj komunikaciji i potrebi da žive normalan život kao i zdrave oso-

be. Među takvim potrebama jednako je bitna i ona za sudjelovanjem u kulturnim događanjima, što uključuje i posjete muzejima (bilo individualne ili grupne – sa školom ili na neki drugi način). U tom smislu, poticanje na promišljanje izložbenih koncepata i prilagodbu izložbenih postava te drugih sadržaja u javnim muzejskim ustanovama za različite oblike invaliditeta vrlo je važno i značajno.

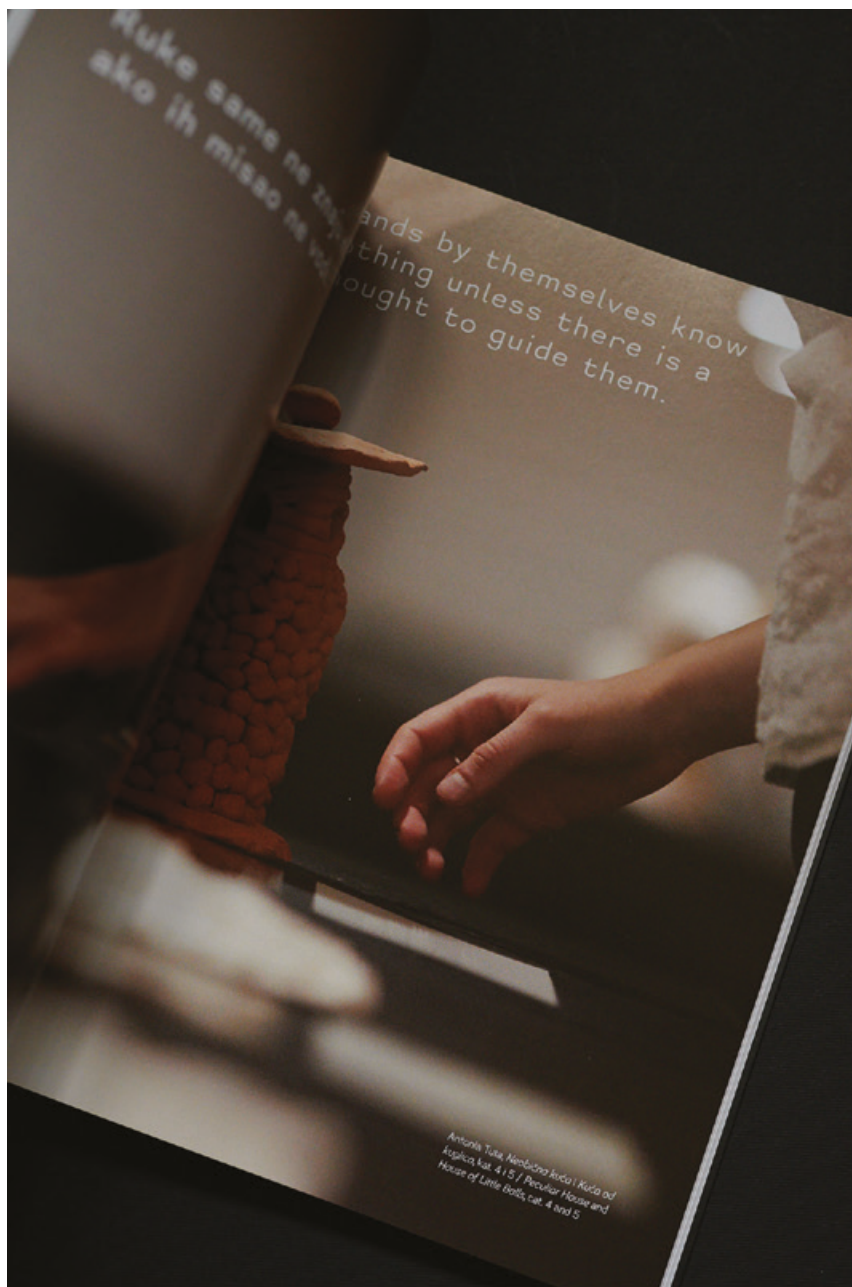
Imajući to na umu, katalog izložbe *Gledam do dirom* predstavlja bitan doprinos u kontekstu ove teme budući da svojim sadržajem nadilazi puko dokumentiranje izložbe i promeće se u relevantnu stručnu literaturu vezanu za navedenu problematiku. Vrlo jasnim i sažetim tekstom te konciznim i svima razumljivim jezikom čitatelju se izlažu konkretne i praktične informacije ne samo o metodici likovnog odgoja i obrazovanja

slijepih i slabovidnih, već i o njihovom doživljaju likovnosti, ali i upute kako izložbu pripremiti i prezentirati na način koji će pružiti zadovoljstvo posjeta izložbi svim skupinama posjetitelja.

Pritom treba naglasiti da osobitu vrijednost katalogu pridaje upravo jasnoća teksta kojim se

vrlo kvalitetno i razumljivo uspijeva prenijeti relevantna i korisna informacija velikom vještinom sažimanja bitnog sadržaja na vrlo ugodnu i čitku količinu teksta. Drugim riječima, autori uspijevaju izreći sve što je važno bez zamaranja čitatelja opsežnim raspravama, no jasno se i precizno referiraju na literaturu te time zainteresirane

upućuju na daljnje istraživanje. Time katalog može biti zanimljiv ne samo usko profiliranim stručnjacima, već i svima drugima, namjernim ili slučajnim čitateljima.

U svjetlu svega izrečenog, katalog izložbe *Gledam dodirom* ocijenio bih kao izuzetno kvalitetno djelo, koje ne samo da tematizira vrlo relevantno društveno pitanje, već nudi i vrlo

konkretna i praktična informacija te rješenja, postajući time relevantnim izvorom znanja.

Projekt Žive slike Muzeja grada Zagreba: jedan od aspekata korisničkog iskustva

Često mi postavljaju pitanje gdje radim. Na moj odgovor: *U Muzeju grada Zagreba*, sugovornik uglavnom odgovara s dva komentara: *A vi ste onaj muzej sa Živim slikama!* ili *Vi ste onaj muzej koji radi kvartove!*

S obzirom na to da je dugogodišnji projekt *Žive slike* postao „brendirani“ projekt Muzeja grada Zagreba, ovaj članak donosi sumarnu analizu posjetitelja *Živih slika* i njihovih dojмова. Riječ je o projektu čiji je idejni začetnik arhitekt Željko Kovačić, a muzeološku koncepciju osmislile su muzejske savjetnice u miru, Željka Kolveshi i Nada Premerl¹. Željka Kolveshi uložila je dodatni trud kako bi široj i stručnoj javnosti u zemlji i inozemstvu predstavila i popularizirala projekt², što je nesumnjivo doprinijelo da projekt *Žive slike* bude nagrađen Nagradom Hrvatskog muzejskog društva³ 2016. godine (*slika 1*). Prve *Žive slike* organizirane su 2000. godine tijekom fašničkog vikenda, zadnjeg vikenda pred Pepelnicu⁴ i kontinuirano su se održavale sve do 2020. godine. Epidemija bolesti COVID-19 prekinula je ovu tradiciju, koja se preselila u virtualni prostor mrežnih stranica Muzeja grada Zagreba.

Višemjesečni trud svih sudionika, posebice godišnjih voditelja projekta⁵, na njegovoj pripremi (izrada scenarija, posudbe, isprobavanje i prilagodba kostima, edukacija sudionika, organizacija i koordinacija profesionalnih šminkera – vizažista i frizera, organizacija prostora...) morao je rezultirati zadovoljstvom posjetitelja, zbog kojih ovaj projekt traje i danas. Upravo to zadovoljstvo tema je ovog rada.

Žive slike/Living history

Žive slike u Muzeju grada Zagreba projekt je čije izvorište nalazimo u tradiciji održavanja fašničkih krabuljnih zabava i plesova održavanih u zagrebačkim palačama tijekom druge

polovine 19. stoljeća.⁶ Upravo u tom izvorištu, kao temelju muzeološke koncepcije, krije se i svesrdni angažman nositelja projekta – svih djelatnika Muzeja grada Zagreba. Naime, oni su svake godine, uz brojne prijatelje, umirovljene kolege i suradnike muzeja, posjetiteljima prenosili znanje sadržano u temama stalnoga postava ili projektima i akcijama koje je Muzej te godine pripremao. Kostimirajući se – u dijalogu s posjetiteljima u prvom licu – postajali su „*žive slike*“ zagrebačke prošlosti (*slika 2*), a najizazovniji dio za djelatnike Muzeja kao i za suradnike uvijek je prilagodba interpretacijskog diskursa s obzirom na heterogenost posjetitelja.

Fašničko ozračje i mnogobrojna događanja u gradu nisu priječila da se pred Muzejom grada Zagreba stvaraju kolone, ponekad i kostimiranih posjetitelja, čiji je interes za projekt potvrđivao njegovu kvalitetu, a medijske objave⁷ pozicionirale Muzej grada Zagreba kao nezaobilaznu fašničku destinaciju (*slika 3*).

Egzaktni podatci

Kako i nova definicija ICOM-a navodi muzej kao mjesto koje posjetitelju pruža „edukaciju, uživanje, promišljanje i razmjenu znanja“ na ovome mjestu zanimama nas „uživanje“ i zadovoljstvo posjetitelja projektom *Žive slike*. Godišnje bi, u dva dana održavanja *Živih slika* – u vremenskom

Slika 2

Slika 3

razdoblju od četiri sata dnevno – Muzej posjetilo između 3.500 i 5.000 posjetitelja. Ovako značajnih brojki sigurno ne bi bilo da u tom projektu posjetitelji ne uživaju. Najčešće dolaze u krugu uže ili šire obitelji, iz Zagreba su, ali i iz drugih dijelova

- 1/ Na ovome mjestu zahvaljujemo našim kolegicama, muzejskim savjetnicama Nadi Premerl i Željki Kolveshi na ustrajnosti i trudu koji je uloženo kako bi ovaj projekt postao prepoznatljiv „brend“ Muzeja grada Zagreba, ali i arhitektu Željku Kovačiću koji je takoreći do kraja svog života sudjelovao kako u životu Muzeja tako i u projektu *Žive slike*, najčešće kao arhitekt Herman Bollé.
- 2/ Kolveshi, Željka. Living Pictures: Mardi Gras at the Museum of Zagreb. // Managing Change : the museum facing economic and social challenges : Papers of the ICMAH General Meeting (Barcelona, 2nd–4th July 2001). Barcelona : Museu d'Història de la Ciutat, 2003. Str. 129–132; Kolveshi, Željka. Žive slike u Muzeju grada Zagreba. // Informatica Museologica 36, 3–4(2005), str. 14–17; Kolveshi, Željka. Žive slike u Muzeju grada Zagreba = Immagini vive presso al Museo civico di Zagabria. // 1. međunarodni stručni skup Živi muzej – eksperimentalna arheologija : Zbornik = 1. convegno scientifico Museo vivo – Archeologia sperimentale : Atti / urednica Biljana Bojid. Umag : Muzej grada Umaga, 2008. Str. 36–42; Kolveshi, Željka. Žive slike 2000 – 2009. Zagreb : Muzej grada Zagreba, 2009.
- 3/ Nagrada je dodijeljena u kategoriji realiziranog pedagoško-edukacijskog programa za 2016. godinu.
- 4/ Pepelnica ili Čista srijeda je srijeda prije prve korizmene nedjelje. Pepelnica. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 15. 10. 2022. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47499>>
- 5/ Voditeljice projekta *Žive slike* bile su: Nada Premerl, Željka Kolveshi, Marina Perica Krapljanov, Maja Arčabić, dr. sc. Hela Vukadin Doronjga.

- 6/ Barunica Olga Vranyczany, čuvena po kućnim zabavama, koje je priredivala u svom domu, raskošno opremljenoj historističkoj palači na Akademičkom trgu, izgrađenoj 1879. godine (danas Moderna galerija). Taj duh raskoši očitovao se i na zabavama u izvedbama omiljenih diletantskih predstava poslije kojih su slijedile moderne „Žive slike“ koje je, prema svojim slikama, aranžirao poznati hrvatski slikar Nikola Mašić. Tako je na velikom krabuljnom plesu 1887. god. u domu baruna Ljudevita Vranyczanija posebno pozivano na zabavu sa „Živim slikama“. Željka Kolveshi, Oživiljeni znani likovi. dostupno na: <https://www.mgz.hr/hr/projekti/oziviljeni-znani-likovi,3284.html>, pristupljeno 8.10.2022. Moderna galerija = Nacionalni muzej moderne umjetnosti.
- 7/ Medijske objave i fotografije projekta *Žive slike* dokumentirane su i pohranjene u Odjelu dokumentacije Muzeja grada Zagreba.

Hrvatske⁸. Iz knjiga dojmova, kao izvornog dokumenta utisaka posjetitelja od 2000. godine (kada su *Žive slike* inaugurirane kao godišnji projekt Muzeja grada Zagreba), može se iščitati da su posjetitelji oduševljeni viđenim i doživljenim. Knjige su pune čestitki na uspješnoj ideji i realizaciji, zahvalā organizatorima, likovima, odnosno „glumcima“, kako ih često posjetitelji nazivaju, zatim poruka koje pozivaju na što češće održavanje ovakvog tipa muzejskih akcija s dužim trajanjem i zahtijevaju veći oglašivački angažman u najavi održavanja projekta.

Kako bismo projekt svake godine učinili što boljim te kako bismo zadržali naše stare posjetitelje i privukli nove, željeli smo osim općih dojmova istražiti naše posjetitelje i saznati osnovne podatke o njima, njihovim navikama, željama i dobiti komentare vezane za projekt *Žive slike*. Svjesni njihova oduševljenja projektom – koji obvezuje – tri godine uzastopno provodili smo anketu računajući na angažirani odaziv posjetitelja. Riječ je o anketama iz 2018., 2019. i 2020. godine⁹. Anketi se odazvao 1201 posjetitelj (oko 10%). Rezultati nam pokazuju da je među posjetiteljima većina žena, čiji se

broj povećavao od 65% 2018. do 75% 2020. godine. Od ukupnog broja posjetitelja, njih 35% mlađi su od 18 godina. Prema stupnju obrazovanja, trećinu posjetitelja čine osnovnoškolci, nešto više od 20% čine srednjoškolci, dok je oko 45% njih s višim ili visokim obrazovanjem. Iz dobivenih podataka razvidno je da se svake godine povećava broj posjetitelja koji nikada do tada nisu posjetili Muzej, kao i da polovicu ukupnog broja posjetitelja čine redovni posjetitelji Muzeja. Ovi potonji najčešće su posjećivali izložbe, posebna događanja i stalni postav. Indikativan je i podatak da 6% posjetitelja već 21 godinu kontinuirano posjećuje *Žive slike*.

Informacijski kanali kojima su najčešće saznavali o *Živim slikama* bili su: osobna preporuka (oko 50%), mrežne objave (oko 33%), putem plakata (oko 15%), tiskani mediji (oko 6%), radio i televizija (oko 17%)¹⁰.

Smatrajući da i vrijeme provedeno u Muzeju odražava zadovoljstvo posjetitelja, jedno od pitanja bilo je bazirano upravo na toj kategoriji. Više od polovice posjetitelja zadržalo se u Muzeju između jednog i dva sata, a oko 20% posjetitelja duže od dva sata. Pokazalo se da

Drago mi je da sam se barem na kratko vratio u prošlost moga rodnog grada. Žao mi je što se ne mogu vratiti i proživjeti dio tog vremena. Moje zagrebačko srce od danas kuca još jače. / Sve je super i sve je za pet kad si žensko i voliš muzej. / Svake godine sve duhovitiji, sve šarmantniji i maštovitiji. Čestitamo svim sudionicima koji su pripomogli lijepom doživljaju grada Zagreba u ovom Muzeju. / Sve mi se najviše sviđa! / Ovo je nešto što se može samo DOŽIVJETI!!! Nikako - ispričati. PREDIVNO! PREKRASNO! NEPROCJENJIVO! ODUŠEVLJENJE! ISPUNJENJE! OBOGAĆENJE! PUNO SRCE! PUNA DUŠA! SAMO – JOŠ VIŠE! JOŠ DULJE! / Micika, vidimo se večeras u Illici 11 / Bravo muzealci! / Vidimo se i sutra! / Jako lijepo, hvala. Dovala sam unuke. P.S. Ako trebate jednu debelu ženu rado bih bila prijatelj muzeja. / Oduševljena sam ali i u sramu kako malo znam o svom gradu Zagrebu i njegovoj prošlosti. Malo učili u školi, malo se priča o tome, ali ovdje učim ponovno i zahvalna sam za to! / Povijest kao predmet inače ne volim ali ovo mi je pomoglo da ju bolje shvatim. / Uistinu prekrasno iskustvo! Uljepšali ste nam dan i obogatili život. Još više volimo naš prekrasan Zagreb jer ga bolje poznajemo zahvaljujući Vama.

Izbor iz Knjiga dojmova

ovi brojevi korespondiraju s odgovorom na izravno pitanje o zadovoljstvu projektom. Tako je u prosjeku zadovoljnih posjetitelja oko 60%, a izrazito zadovoljnih oko 40%. Premda nije bilo moguće naći objektivan razlog za naglo povećani broj izuzetno zadovoljnih posjetitelja 2020. godine, mora se istaknuti kako ih je tada bilo 81,4%.

U otvorenom pitanju (sugestije, prijedlozi i primjedbe), uz pohvalne komentare posjetitelji su najčešće primjedbe usmjerili na jednogodišnji ciklus projekta i kratkoću trajanja, predlažući njegovo češće održavanje i duže trajanje unutar dana. Sugerirali su uvođenje mikrofona s razglasom (kako bi čak i u velikoj grupi svima bilo omogućeno čuti interpretaciju lika). Mnogi su predložili više stolaca kako bi se odmorili, a mnogi su predlagali izradu prospekta s popisom likova, fotografiranje i mogućnost kupnje fotografije s likovima, više reklamnih materijala kao i tematske suvenire....

Kako je istaknuto, jedan od glavnih prijedloga posjetitelja jest češće održavanje *Živih slika*. S jedne strane, muzeološka koncepcija projekta bazično je u suprotnosti s ponavljanjem projekta tijekom godine. S druge strane, njegovo višekratno održavanje tijekom godine sigurno ne bi bilo tako stručno utemeljeno, jer i

fašnički vikend zahtijeva višemjesečni rad i trud. Sljedeća ključna sugestija da se produži dnevno trajanje *Živih slika* dijelom je neizvediva, jer s jedne strane angažman sudionika započinje već u 6 sati ujutro, a s druge strane, „kazališna izvedba“ traje četiri sata (!).

Uz sve navedeno, najbolji, a teško provjerljiv dokaz zadovoljstva naših posjetitelja jest osmijeh na njihovu licu po izlasku iz Muzeja. Nadalje, nestrpljivo iščekivanje sljedećeg fašničkog vikenda dokaz je, uz navedeno, uspješnosti projekta i virtuozne interpretacije sudionika. Slijedom svega može se zaključiti kako ovakav vid prezentacije zagrebačke prošlosti posjetiteljima pruža intenzivan doživljaj putovanja kroz vrijeme kroz direktnu komunikaciju sa „svjedocima toga vremena“. Zadovoljstvo posjetitelja *Živim slikama* svake godine rezultira i zadovoljstvom djelatnika Muzeja grada Zagreba namećući obvezu kontinuiteta održavanja projekta i promišljanja njegova unaprijeđenja shodno sugestijama posjetitelja.

Umjesto zaključka

„Danas sam, da li slučajno, došao na najljepše mjesto u Zagrebu... Sva toplina Zagreba bila je tu. Grad je velik i čovjek je velik, jer traje, jer je vječan. Danas sam bio sretan“.¹¹

8/ *Nezaboravna i neočekivana izložba. Nevjerojatno koliko je Zagreb lijep ili ste vi to lijepo dočarali. Inače mi nije takav. Dubrovčanka; Mi smo došli iz Požege i bilo nam je prekrasno; Baš sam se oduševila, a nisam stanovnik ovog grada.*

9/ Elaborati anketa dokumentirani su u Odjelu dokumentacije, SZR-99, SZR-100, SZR-101.

10/ Uvećani ukupni postotak rezultat je mogućnosti višestrukog odabira odgovora na postavljeno pitanje u anketi.

11/ Jedan od komentara iz Knjige dojmova sa *Živih slika* 2003. godine.

Slika 5

Slika 4

Iz programa Hrvatskog muzejskog društva

Nikolina Hrust

17. Noć muzeja na društvenim mrežama

Anđela Vrca i Daria Domazet

Izvješće o realizaciji 27. edukativne muzejske akcije *Ples*

Vlasta Krklec, Lucija Sekula, Renata Peroš

Izvještaj 12. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem

Sunčica Nagradić Habus

Nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za 2021. godinu

IN MEMORIAM

Kristina Mihovilić
(Darko Komšo)

17. Noć muzeja na društvenim mrežama

Zadnjeg petka u siječnju 2022. po 17. je put organizirana Noć muzeja, jedna od najpopularnijih manifestacija baštinskih ustanova u Hrvatskoj.

Kao i u nekoliko prethodnih godina, programi sudionika u Noći muzeja organizirani su primarno u digitalnom obliku jer je dio muzeja u kontinentalnoj Hrvatskoj još uvijek bio zatvoren za javnost zbog oštećenja nastalih u potresima 2020. godine, a i neki su se i dalje pridržavali preporuka zbog mogućnosti zaraze virusom COVID-19 i ograničili broj fizičkih posjetitelja.

Promocija 17. Noći muzeja započela je 19. prosinca 2021. istovremenim pozivima na sudjelovanje

Hrvatskog muzejskog društva i onim objavljenim na *Facebook* stranici i *Instagram* profilu Noći muzeja. Daljna komunikacija s javnosti i praćenje programa odvijala se u tri smjera - praćenjem i prenošenjem objava s ključnom riječi *noć muzeja 2022.* na društvenim mrežama *Facebook* i *Instagram*, praćenjem upisa programa prijavljenih sudionika na platformi *nocmuzeja.hr* i uspoređivanjem s objavama na službenim stranicama ustanova ili *Facebook* stranicama, te komuniciranjem s publikom i sudionicima preko društvenih mreža i maila Noći muzeja HMD-a.

Dana 2. siječnja 2022. na *Facebooku* je kreiran Događaj 17. *Noć muzeja 2022.*, a potom su svakodnevno upućivani pozivi sudionicima na suradnju u događaju i spajanju nji-

hovah planiranih programa i događaja s ciljem povećanja vidljivosti programa i šireg doseg obavijesti. Tim su se pozivima na *Facebooku* odazvala 62 muzeja, zbirke i galerije, te nekoliko drugih sudionika, čime su programi dobili mogućnost veće posjećenosti on-line.

Osim prijenosa informacija unutar *Facebooka* i *Instagrama*, na *Facebook* stranici i profilu na *Instagramu* svakodnevno su prenošene i najave iz medija koji se bave praćenjem kulturnih događanja, te upute za upis sadržaja i pretraživanje platforme *www.nocmuzeja.hr*, a sudionici su pozivani da preko poruka na društvenim mrežama tajnici Noći muzeja dostave obavijesti koje bi trebalo što prije objaviti široj publici. Na taj način su većinom prikupljane fotografije i videi najava i događanja uživo na Noć muzeja.

Na sam dan Noći muzeja, 28. siječnja 2022. posebice od 18 sati do ponoći, praćeni su programi u realnom vremenu i objavljivani na društvenim mrežama u što kraćem roku. U Noći muzeja na *Facebook* stranici Noći muzeja postavljene su 54 objave, a na profil *Instagrama* 61 objava i 60 priča.

U dane vikenda nakon Noći muzeja na *Facebook* stranici postavljeno je 14 objava s mrežnih stranica i portala s osvrtima na Noć muzeja u medijima, a 1. veljače još 49 objava muzeja i drugih sudionika sa snimkama događanja u Noći muzeja ili dodatno postavljenim digitalnim sadržajima.

Tijekom siječnja na *Facebook* stranici Noći muzeja postavljeno je ukupno 217 objava, a na profilu na *Instagramu* 71 objava i 60 priča.

Najgledanija objava na *Facebooku* bila je ona o programima u Dvorcu Trakošćan, potom o programima u Memorijalnom stanu Marije Jurić Zagorke, te najava virtualne šetnje Diolekijanovom palačom Petra Alfrevića. Od najava programa, najveći doseg imala je objava o događanjima u Međimurju, posebice u Čakovcu, a slijedile su ju izložba stripova u Zadru, događanja u memorijalnom stanu Marije Jurić Zagorke, Muzeju vojne i ratne povijesti u Parkracu, Dvorcu Trakošćan i izložba fotografija u Aeroklubu Petrinja.

Na *Instagramu*, najviše oznaka „svidi mi se“ dobile su objave o izložbi *Pulcinella – izložba kostima i maski* u Narodnom muzeju Zadar i

obnovljenom Starom gradu u Čakovcu i Međimurskoj riznici, programi u Galeriji Meštrović u Splitu, te potom najave događanja u Muzeju policije, Arheološkom muzeju u Osijeku, Muzeju Brodskog Posavlja u Slavonskom Brodu i na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Najveći doseg na *Facebooku* imale su objave o programima u Međimurju, izložbi stripova u Narodnom muzeju u Zadru, događanja u Memorijalnom stanu Marije Jurić Zagorke i Muzeju ratne i vojne povijesti u Pakracu.

Na *Instagramu* najveći doseg su imale obavijest o otvorenju izložbe Dražena Pejkovića u Muzeju grada Kaštela, najava programa Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, najava sudjelovanja Muzeja automobila Ferdinand Budicki u Skradinu, najava radionica stripa i me-meo-va u Galeriji umjetnina Grada Slavonskog

Broda, te izložba Ane Sladetić u Franjevačkom muzeju i galeriji Široki brijeg.

U konačnoj analitici objava na društvenim mrežama zabilježeno je da je ukupan doseg objava na *Facebooku* bio 80.544, a na *Instagramu* 2310. Stranica Noći muzeja na *Facebooku* su stekla je 24.400 oznaka „svidi mi se“, a na *Instagramu* objave je je pratilo 1600 pratitelja (porast za 155 pratitelja).

Prema analitici publike, najveći broj pratitelja objava na društvenim mrežama bile su žene (između 25 i 34 godina, dok su na *Instagramu* pratiteljice bile u dobi između 35 i 44 godina).

Prema broju objava i dobivenim rezultatima o njihovom praćenju možemo zaključiti da su za 17. Noć muzeja 2022. godine autori programa iz baštinskih i pridruženih ustanova za publiku imali vrlo zanimljive programe,

no među najposjećenijima su oni programi koji su se odvijali u realnom prostoru, a tek potom digitalni projekti. No, upravo su zbog usmjerenosti na digitalne medije zbog zaštite od bolesti COVID-19 i zatvorenih muzejskih prostora zbog potresa, *online* programi bili vrlo raznoliki i pokazali vrlo široku paletu načina na koje su se baštinske ustanove željele predstaviti – neke klasičnijim pristupom u tipu predavanja, neke virtualnim izložbama, zanimljivim temama iz muzejske djelatnosti ili maštovitim vodstvima. Za sljedeću Noć muzeja 2023. godine, uz očekivanje da ćemo ju održati u većem opsegu „uživo“, rezultati pregleda i vidljivosti digitalnih sadržaja iz 17. Noći muzeja koje je svaka ustanova mogla vidjeti i iz administratorskog sučelja svoje stranice mogu poslužiti kao putokaz što suvremena publika voli i očekuje

od muzeja, galerija i baštinskih ustanova u digitalno doba i time svoje programe učiniti primamljivijim širem krugu publike i postići veću posjećenost ne samo svojih mrežnih stranica već i stalnih postava i povremenih izložbi, posebice dok je velik broj zagrebačkih muzeja zatvoren za javnost još od 2020. godine, pa oni izvan Zagreba dobivaju priliku povećati svoju atraktivnost ne samo na Noć muzeja već i u ostalom dijelu godine. Nadajmo se da će se 2023. ipak veći dio programa odvijati u prostorima baštinskih ustanova, a da će digitalni sadržaji biti kvalitetan i kreativan dodatak predstavljanju baštine i privlačenju nove publike, sada već naučene na suvremene načine prezentacije prirodne, tehničke, povijesne i umjetničke baštine u skladu s naprednim i vrlo raznolikim tehnologijama.

Daria Domazet i
Anđela Vrca

Izvješće o realizaciji 27. edukativne muzejske akcije - *Ples*

Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva i ove je godine povodom Međunarodnog dana muzeja organizirala Edukativnu muzejsku akciju (EMA), u razdoblju od 19. travnja do 1. lipnja 2022.

Unatoč brojnim izazovima s kojima se muzejska zajednica susreće posljednjih godina i ove je godine uspješno realizirana, dvadeset i sedma po redu, Edukativna muzejska akcija. Ovogodišnji nositelj programa EMA-e bio je Muzej Cetinske krajine – Sinj, koji je za temu odabrao *Ples*.

Ovogodišnji ICOM-ov slogan za Međunarodni dan muzeja bio je *Snaga muzeja*, a hrvatski muzeji su i ove godine pokazali snagu zajedništva i prilagodljivosti te su se u velikom broju priključili Akciji.

Kao najava početka ovogodišnje 27. edukativne muzejske akcije, 25. travnja 2022. u Tehničkom muzeju Nikola Tesla u Zagrebu održana je konferencija za medije na kojoj su uz predstavnike medija prisustvovali muzealci koji su dobili priliku predstaviti svoje programe. Uz predsjednicu Hrvatskoga muzejskog društ-

va Vlastu Krklec okupljene je u ime gradonačelnika Grada Zagreba pozdravila i Mirna Rudan Lisak iz Gradskog ureda za kulturu.

Voditeljice akcije iz Muzeja Cetinske krajine – Sinj, Daria Domazet i Anđela Vrca, uz predstavljanje ovogodišnje teme najavile su i novinu u provođenju akcije.

Voditeljice Akcije autorice su digitalne platforme za muzejsku pedagogiju **Muzea.hr** te je ove godine sudionicima EMA-e pružena prilika da na platformi predstavite svoje ustanove i programe koje su pripremili za ovogodišnju Akciju.

27. edukativna muzejska akcija okupila je 52 muzejske i galerijske ustanove koje su zahvaljujući neograničenim mogućnostima izraza i forme plesa na najbolji mogući način predstavile svoj zavičaj, običaje i ustanove.

Brojčani podatci Akcije Sudionici: 52 ustanove

Popis ustanova:

GRAD ZAGREB

1. Arheološki muzej
2. Gliptoteka HAZU
3. Hrvatski povijesni muzej
4. Hrvatski prirodoslovni muzej
5. Hrvatski školski muzej
6. Centar za likovni odgoj Grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković
7. Muzej grada Zagreba
8. Muzej Mimara
9. Muzej suvremene umjetnosti
10. Nacionalni muzej moderne umjetnosti
11. Strossmayerova galerija starih majstora HAZU
12. Tehnički muzej Nikola Tesla
13. Muzej za umjetnost i obrt
14. Muzej Prigorja, Sesvete

SREDIŠNJA I SJEVEROZAPADNA HRVATSKA

1. Galerija Antuna Augustinčića – MHZ, Klanjec
2. Gradski muzej Sisak
3. Muzej idola
4. Muzej Ivanić Grada
5. Muzej Turopolja, Velika Gorica
6. Muzeji grada Karlovca
7. Zavičajni muzej Ozalj

ISTOČNA HRVATSKA

1. Galerija umjetnina Slavenskog Broda
2. Gradski muzej Vukovar
3. Muzej Brodskog Posavlja, Slavonski Brod
4. Gradski muzej Virovitica
5. Muzej vučedolske kulture, Vukovar

ISTRA I PRIMORJE

1. Etnografski muzej Istre, Pazin
2. Muzej grada Rijeke
3. Muzej suvremene umjetnosti Istre, Pula
4. Prirodoslovni muzej Rijeku
5. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka

DALMACIJA

1. Arheološki muzej Naronu, Vid
2. Arheološki muzej Zadar
3. Centar za kulturu Vela Luka
4. Dom Marina Držića, Dubrovnik
5. Dubrovački muzeji
6. Etnografski muzej, Split
7. Galerija Meštrović – MIM, Split
8. Gradska galerija Antun Gojak, Makarska
9. Gradski muzej Drniš
10. Gradski muzej Korčula
11. Hrvatski pomorski muzej Split
12. Kninski muzej, Knin
13. Memorijalni centar "Faust Vrančić", Prvić Luka
14. Muzej betinske drvene brodogradnje, Betina
15. Muzej Cetinske krajine – Sinj
16. Muzej grada Šibenika
17. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika
18. Muzej triljskog kraja, Trilj
19. Narodni muzej Zadar
20. Prirodoslovni muzej Dubrovnik
21. Umjetnička galerija Dubrovnik

Broj posjetitelja za vrijeme akcije u ustanovama: **53.262**
(10 ustanova nije navelo podatak)

Broj posjetitelja za vrijeme akcije – *online* (društvene mreže i YouTube kanal): **28.017**
(46 ustanova nije navelo podatak)

Broj sudionika u programu 27. EMA-e: **8.169**
(10 ustanova nije navelo podatak)

Broj sudionika u Programu 27. EMA-e - *online*: **15.754**
(49 ustanova nije navelo podatak)

Od svih sudionika četiri ustanove nisu poslale svoja izvješća, dok u trima ustanovama planirani program nije realiziran.

Ovogodišnji program Edukativne muzejske akcije bio je izrazito raznolik i kreativan. Muzeji su nakratko postali plesni podiji te su svojim posjetiteljima ponudili različite edukativno-kreativne radionice. Ove godine posebno treba istaknuti brojne suradnje koje su muzejske ustanove ostvarile s različitim kulturno-umjetničkim društvima, plesnim skupinama, glazbenim školama i plesnim koreografima. Dio muzeja je otvorio svoje zbirke i pokazao kako je ples kroz stoljeća inspirirao brojne umjetnike, a dio sudionika Akcije dobio je priliku upoznati ples kroz životinjski i biljni svijet.

Za vrijeme trajanja Akcije obilježen je i Međunarodni dan muzeja prigodnom svečanosti koja je održana u Muzeju Cetinske krajine – Sinj.

Vlasta Krklec, Lucija Sekula i
Renata Peroš

Izveštaj 12. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem

Na Skupu održavao od 21. do 24. rujna 2022. godine u spomeniku kulture – Kneževoj palači.

Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva svake druge godine organizira Skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem u suorganizaciji s različitim muzejima koji djeluju na području Republike Hrvatske. Održavanje Skupa muzejskih pedagoga u Zadru, nakon dvadeset godina otkada je posljednji Skup ondje bio organiziran, doprinio je razmjeni iskustava muzejskih stručnjaka u polju edukacije i komunikacije s posjetiteljima.

Narodni muzej Zadar bio je domaćin 12. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem koji se, u organizaciji Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva, pod pokroviteljstvom Zadarske županije i Grada Zadra održavao od 21. do 24. rujna 2022. godine u spomeniku kulture – Kneževoj palači.

Narodni muzej Zadar u 2022. godini obilježava 190 godina postojanja i djelovanja na području očuvanja, zaštite i promocije kulturne i prirodne baštine Zadarske županije i Republike Hrvatske. U okviru programa obilježavanja ove je godine Narodni muzej Zadar bio domaćin i suorganizator Skupa. U 190 godina kontinuiranog rada Narodni muzej Zadar postigao je prepoznatljivost u cijeloj regiji, a nastaviti će i dalje s radom u pogledu očuvanja i promocije kulturne i prirodne baštine Republike Hrvatske.

Organizirano muzejsko djelovanje u Zadru počinje 1832. godine. Tada je utemeljen prvi pokrajinski muzej općeg tipa, Museo nazionale, proglasom austrijskog carskog namjesnika u Dalmaciji generala grofa Vjenceslava Vettera von Lilienberga, koji poziva stanovništvo Dalmacije da se u Zadru, kao sjedištu pokrajine, prikuplja građa radi osnivanja Narodnog muzeja. Iako je Muzej osnovan u pretpreporodnom dobu, njegova se djelatnost zasigurno odrazila na razvoj preporodne misli u Zadru i Dalmaciji. Od svog osnivanja do danas Narodni muzej Zadar je prošao kroz brojne promjene i u svom sastavu i u fundusu. Danas njegov fundus broji više od 100.000 predmeta raspoređenih u četiri odjela: Etnološki, Prirodoslovni, Muzej grada Zadra i Galeriju umjetnina. Odjeli brinu o različitim predmetima i time pokrivaju širok raspon kulturne i prirodne baštine. Izložbe u vlastitoj organizaciji i u suorganizaciji s brojnim vanjskim suradnicima realiziraju se i u izložbenim prostorima: Kneževoj i Providurovoj palači (II Palače), Gradskoj loži i multimedijalnom posjetiteljskom centru Mali arsenal. Osim u odjelnim i izložbenim prostorima, dio fundusa Narodnog muzeja Zadar može se vidjeti i u dvjema područnim zbirkama: Kulturno-povijesnoj zbirci Mali Iž i Etnografskoj zbirci Veli Iž na otoku Ižu. Vrijednost velikog broja predmeta zaslužuje kvalitetnu prezentaciju javnosti. Od samog osnivanja Narodni muzej Zadar je dio odrastanja brojnih generacija

stanovnika grada Zadra i Zadarske županije, koji su se kroz njegove programe blisko upoznali s kulturnom i prirodnom baštinom svoje okoline. Od 2009. godine, zapošljavanjem prvoga muzejskog pedagoga Branislava Jelenića i osnivanjem Pedagoške službe, prostori Narodnog muzeja Zadar postali su dijelom svakodnevnice za pripadnike mlade generacije, od kojih su mnogi postali stalni posjetitelji i sudionici programa koje im Muzej nudi. Od svojih početaka Narodni muzej Zadar nastoji doprijeti do svakog stanovnika i posjetitelja grada Zadra i Zadarske županije, a na osnovi dosadašnjih analiza na dobrom je putu pri ostvarenju svog cilja.

Upravo je tema 12. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem u Zadru bila: kako i na koji način doprijeti do svakog posjetitelja? Kako privući one posjetitelje koji u manjoj mjeri dolaze u muzejske prostore, na koji način im pristupiti i što im ponuditi? Rješenja na temelju iskustva dali su brojni muzejski stručnjaci iz Republike Hrvatske, Srbije i Slovenije, a okupili su se pod temom Skupa *Teško dohvatljive skupine posjetitelja – izazovi i rješenja*.

Izlagači su predstavili svoja iskustva u radu s različitim dobnim skupinama i profilima posjetitelja, probleme i izazove s kojima se susreću te moguća rješenja.

Svečanosti otvorenja nazočili su i pročelnik Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu i šport Zadarske županije Ivan Šimunić, prof., pročelnica Upravnog odjela za kulturu i šport Grada Zadra dipl. muzikologinja Dina Bušić, predsjednica Hrvatskoga muzejskog društva i muzejska savjetnica mr. sc. Vlasta Krklec, ravnateljica Narodnog muzeja Zadar dr. sc. Renata Peroš, predsjednik Upravnog vijeća Narodnog muzeja Zadar, muzejski savjetnik u miru i predsjednik ogranka Matice hrvatske u Zadru dr. sc. Radomir Jurić, a kao počasni gosti Skupa bili su prisutni i direktor Narodnog muzeja Crne Gore Cetinje Jakša Čalasan s delegacijom u sastavu: Predrag Malbaša, Vukan Ražnatović i Igor Pali.

Na Skupu su sudjelovali muzejski pedagozi, kustosi, ravnatelji muzeja, sveučilišni profesori i knjižničari. Ukupno je bio prijavljen 51 sudionik iz 16 hrvatskih gradova uz delegaciju Narodnog muzeja Crne Gore te muzejskih kolega iz Slovenije i Srbije. Program je uključivao plenarna i tematska predavanja, usmena i posterska izlaganja, predstavljanje Zbornika radova 11. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem, *Novo normalno*. Također, u sklopu programa Skupa održan je Okrugli stol za sudionike Skupa i sastanak Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva. Bogat program Skupa uključivao je posjet i stručno vodstvo kroz izložbe Narodnog muzeja Zadar: izložbe u II Palače (Galerija umjetnina i Muzej grada Zadra); *Ratko Petrić: Baciti istinu u lice!*; *Šest salonskih priča* (Povijesni ambijenti Narodnog muzeja Zadar); *Pablo Picasso: Novi početak*, zatim izložbu *Mahovine* u Prirodoslovnom odjelu NMZ-a i radionicu *Pletenje podveze i struke* Etnološkog odjela NMZ-a. Osim posjeta izložbama NMZ-a sudionici su posjetili i Arheološki muzej Zadar i Muzej antičkog stakla

Zadar, gdje su ih dočekali kolege koji su im uz stručno vodstvo predstavili i svoje radionice. Skup je započeo obilaskom grada Zadra i stručnim vodstvom turističkih vodiča iz Udruge turističkih vodiča Donat Zadar.

Posljednji dan Skupa organiziran je kao stručni terenski obilazak grada Nina. Sudionici su se upoznali s bogatom kulturnom baštinom ovoga grada. Organiziran je posjet Muzeju ninskih starina Arheološkog muzeja Zadar, Solani Nin, Kući i Muzeju soli uz stručno vodstvo.

Pozivna izlaganja održali su predsjednik Upravnog vijeća Narodnog muzeja Zadar, muzejski savjetnik u miru i predsjednik ogranka Matice hrvatske u Zadru dr. sc. Radomir Jurić i prva muzejska pedagoginja u Zadru Cvita Raspović, s temom *Prije dvadeset godina*, zatim izv. prof. dr. sc. Marina Nekić s Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru na temu *Interesi adolescenata: jesu li muzeji među njima?*, dok je doc. dr. sc. Krešimir Krolo s Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru na temu *Izgubljena publika: obrasci kulturne participacije mladih na primjeru muzejsko-galerijskih sadržaja* predstavio zanimljivo istraživanje koje je proveo s kolegicom sa Sveučilišta izv. prof. dr. sc. Željkom Tonković.

Unutar sesije na temu *Pregledi, posjetitelji i digitalne platforme* svoja usmena izlaganja održali su: dr. sc. Renata Peroš, ravnateljica Narodnog muzeja Zadar; Daria Domazet, viša kustosica, ravnateljica Muzeja Cetinske krajine Sinj; Tomislav Blažević, diplomirani knjižničar iz Znanstvene knjižnice Zadar; Josip Karamatić, dokumentarist i kustos, ravnatelj Gradske galerije Antun Gojak Makarska.

Na temu *Muzeji i lokalna zajednica* usmena izlaganja su održali: Dubravka Tullio, muzejska pedagoginja iz Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik; Toni Bilić, muzejski pedagog iz Gradske galerije Antun Gojak Makarska; Ana Škegro, kustosica iz Muzeja suvremene umjetnosti Zagreb.

Unutar sesije na temu *Srednjoškolci* svoja usmena izlaganja održale su: Ivona Orlić, viša kustosica, ravnateljica Etnografskog muzeja Istre; Iris Marinović, muzejska pedagoginja Galerije Meštrović – Muzeji Ivana Meštrovića Split; Marija Sabolić, muzejska pedagoginja Muzeja grada Zagreba; Petra Govorčin, kustosica Muzeja antičkog stakla u Zadru.

Na temu *Osobe s invaliditetom i inkluzija* svoja usmena izlaganja održale su: Željka Jelavić, muzejska savjetnica Etnografskog muzeja Zagreb; Katarina Ivanišin Kardum, muzejska savjetnica pedagoginja Tehničkog muzeja Nikola Tesla, Zagreb; Kristina Pavlović, muzejska pedagoginja Dvora Veliki Tabor – Muzeji Hrvatskog zagorja, Desinić te Lucija Sekula, muzejska pedagoginja Narodnog muzeja Zadar.

Unutar sesije na temu *Predškolska i osnovnoškolska dob* svoja izlaganja održale su: Natali Čop, kustosica i viša dokumentaristica Narodnog muzeja Zadar; Anita Hodak, viša kustosica pedagoginja Prirodoslovnog muzeja Rijeka; Jelena Roboz, viša kustosica pedagoginja i koordinatorica Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a te Petra Šoltić, muzejska pedagoginja Galerije Antuna Augustinčića – MHZ, Klanjec.

Na temu *Treća životna dob* svoja usmena izlaganja održale su: Željka Sušić, muzejska pedagoginja savjetnica Tiflološkog muzeja Zagreb; Ivana Dražić, kustosica Narodnog muzeja Zadar te Ivana Gorički Flegar, muzejska pedagoginja Muzeja suvremene umjetnosti, Zagreb.

Poster izlaganja na temu *Pregledi, posjetitelji i digitalne platforme/Muzeji i lokalna zajednica* održale su Vedrana Premuž Đipalo, muzejska savjetnica pedagoginja iz Etnografskog muzeja Split te Ena Krnčević, muzejska pedagoginja i kustosica iz Arheološkog muzeja Osijek.

Poster izlaganja na temu *Srednjoškolci/Osobe s invaliditetom i inkluzija* održali su

Dragana Latinči, viša muzejska edukatorica Muzeja grada Beograda, Srbija; Petra Šparica, muzejska pedagoginja i Renata Brezinščak, muzejska pedagoginja savjetnica Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja Zagreb; Uroš Dokl, kustos pedagog Muzeja narodne osloboditve Maribor, Slovenija, te Iva Novak, viša kustosica pedagoginja, Marta Kuliš Aralica, muzejska pedagoginja i Vedrana Ceranja, kustosica iz Muzeja za umjetnost i obrt, Zagreb.

Poster izlaganja na temu *Predškolska i osnovnoškolska dob/Treća životna dob* održale su dr. sc. Željka Modrić Surina, muzejska savjetnica, ravnateljica Prirodoslovnog muzeja Rijeka, te Jelena Vekić Bašić, muzejska pedagoginja Arheološkog muzeja Zadar.

Zbornik radova 11. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske *Novo normalno*, koji je održan u Šibeniku 2020. godine, predstavili su Jelena Roboz, viša kustosica pedagoginja i koordinatorica Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a i dr. sc. Danko Dujmović,

muzejski pedagog s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Partneri koji su pomogli u realizaciji jesu Koncertni ured Zadar, Turistička zajednica grada Zadra, Papirnica Hari Trade, DV Sunce, DV Maslačak, DV Žuto pače, Udruga turističkih vodiča Zadar „Donat“, Muzej antičkog stakla Zadar, Arheološki muzej Zadar, Muzej ninskih starina Arheološkog muzeja Zadar i Solana Nin.

Vjerujemo da su se sudionici vratili bogatiji za neka nova znanja, jer je Skup bio bogat sadržajima i izrazito motivirajući, koristan i stručan. Zahvaljujemo svim sudionicima i partnerima na pomoći i uspješno realiziranom 12. skupu muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem. Posebno zahvaljujemo Sekciji za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva na prihvatanju Narodnog muzeja Zadar kao domaćina Skupa, a sljedeće 2023. godine kao voditelja 28. edukativne muzejske akcije (EMA-e).

Godišnje nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za ostvarenja u 2021. godini

U travnju ove godine Hrvatsko muzejsko društvo raspisalo je javni poziv za prijavu programa i kandidata za dodjelu Godišnjih nagrada za ostvarenja u 2021. godini. Ukupno je na natječaj pristiglo 29 prijava projekata te dva prijedloga za Nagradu za životno djelo.

Ocjenjivački sud u sastavu Dora Bošković – predsjednica Ocjenjivačkog suda, Damir Doračić, Jelena Hotko, Vesna Meštrić i Lidija Nikočević dodijelio je nagrade prema utvrđenim kategorijama, te je s obzirom na kvalitetu pristiglih prijava dodijelio

i Posebna priznanja za projekte realizirane u protekloj godini.

Nagrade i priznanja uručeni su na svečanoj dodjeli održanoj u dvorani Gorgona Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu 10. studenog 2022., u nazočnosti brojnih kolega, prijatelja, predstavnika medija te financijera, Ministarstva kulture i medija RH i Grada Zagreba.

Posebna priznanja za projekte realizirane u 2021. godini

Ocjenjivački sud ukupno je dodijelio četiri posebna priznanja za 2021. godinu. U kategoriji za realiziranu izložbu priznanje je dodijeljeno Muzeju grada Splita za izložbu *Judita 500 – Obilježavanje 500. obljetnice prvotiska epa Judita Marka Marulića*, organiziranu povodom 500. obljetnice

prvog izdanja epa *Judita* Splićanina Marka Marulića. Izložba je ostvarena u suradnji s Književnim krugom – *Marulianumom* te Gradskom knjižnicom.

Muzeju Cetinske krajine – Sinj dodijeljeno je posebno priznanje za realizirani stalni postav muzeja smješten u renoviranoj tvrđavi Kamičak. Novi stalni postav smješten je na prvom katu zgrade Palacina zajedno s prostorom privremenih izložbi. Novi stalni postav prezentira prirodoslovnu, arheološku, povijesnu, etnografsku, umjetničku, kulturno-povijesnu i drugu baštinu Sinja i Cetinske krajine. Uz naglašenu atmosferičnost interdisciplinarnom prezentacijom posjetitelju se olakšalo razumijevanje kulturnog identiteta prostora Cetinske krajine koji se očituje u prožetosti prirodnih procesa sa stoljetnom prošalošću.

Posebno priznanje za realizirani izdavački projekt dodijeljeno je Vendi Jukić Buča i Arheološkom muzeju Istre za monografiju *Kasnoantički i ranosrednjovjekovni nalazi iz četvrti sv. Teodora u Puli*, izdanu u seriji *Monografije i katalozi* Arheološkog muzeja Istre, br. 36. Riječ je o obradi nalaza iz kasnoantičkog i ranosrednjovjekovnog razdoblja s višeslojnog arheološkog nalazišta koja donosi iscrpnu analizu spomenutih razdoblja na samom lokalitetu, ali i detaljnu usporedbu s arheološkim materijalom istog vremenskog okvira na širem području, što za rezultat ima proširivanje dosadašnjih spoznaja o karakterističnim obilježjima navedenih epoha na području Istre.

Posljednje posebno priznanje dodijeljeno je Ani Škegro za pedagoško-edukacijski program *podcasta Tobogan* nastalih u okviru Kluba mladih MSU-a. Kao glavne teme emisija *podcasta* logično su se nametnule izložbe i programi u Muzeju suvremene umjetnosti, uz intervjue s nekima od glavnih aktera programa. U 2021. godini objavljeno je ukupno osam emisija, a ovakva forma komunikacije s mladom publikom planira se i u budućnosti.

GODIŠNJE NAGRADE

Kategorija za realiziranu izložbu: *Nepoznati Klimt – ljubav, smrt, ekstaza*

Ideja o izložbi *Nepoznati Klimt – ljubav, smrt, ekstaza* nastala je 2015. godine, kada su započele i pripreme, a nakon proglašenja Rijeke Europskom prijestolnicom kulture 2020. postalo je evidentno da će se tema o poznatome umjetniku, koji je u mladosti ostvario vrlo uspješnu narudžbu za riječko kazalište, izvrsno uklopiti u predstavljanje lokalne likovno-umjetničke baštine u europskom kontekstu. Ponukani činjenicom da se radi o ranom opusu slavnoga umjetnika koji je zaista ostao nepoznat ne samo širokoj publici, već i dobrom dijelu stručne javnosti, krenulo se u realizaciju izložbe s ciljem isticanja važnosti profesionalnih početaka slikareva razvoja i napretka kao i značaja spomenute ostavštine za hrvatsku umjetničku baštinu.

Riječ je o sveukupno devet slika, naslikanih u tehnici tempere na svodu i procesiju kazališta koje su Gustav Klimt, mlađi brat Ernst Klimt i kolega Franz Matsch naslikali 1885. godine zahvaljujući bečkom arhitektonskom birou Fellner & Helmer od kojega su primili narudžbu. Riječke slike treba sagledati kao djela koja se nalaze na polovini njihova profesionalnoga razvoja i koja svjedoče o trima individualnim rukopisima trojice samosvjesnih slikara od kojih će se Gustav Klimt uskoro premetnuti u pokretača nove epohe u povijesti umjetnosti.

Autorica izložbe i popratnih programa je Deborah Pustišek Antić, viša kustosica Muzeja grada Rijeke. Poštujući izvornu namjenu i smještaj slika, dizajnerski je pristup podrazumijevao primjenu onih elemenata koji će ukazivati upravo na njihov izvorni smještaj. Inspiracija je crpljena iz samih djela odnosno zaobljenih, fluidnih i mekanih formi te lebdećih likova koji će kasnije postati prepoznatljiv Klimtov znak, a svoje začetke imaju upravo u Rijeci i liku Genija s lutnjom koji šapuće note sv. Ceciliji.

U realizaciju izložbe uključili su se i stručnjaci iz Austrije (Beč, Linz) i Rumunjske (Bukurešt, Peleş). Jedan od glavnih doprinosa suradnje većeg broja suradnika jest rješavanje pitanja atribucije dvaju nepotpisanih platna, slika manjeg formata. Stručnom analizom ustanovljeno je kako na ovima najmanjim od devet riječkih platna, kao i na pripremnim studijama u boji, treba ponajprije iščitati Ernstov rukopis, čime dolazimo do zaključka kako je svaki od trojice umjetnika naslikao po tri alegorije. Suradnja s kolegama iz Beča dovela je i do ustanovljenja trinaest crteža u olovci i/ili kredi koji su služili kao priprema za riječke slike, na kojima je slikar pretežito studirao položaje tijela i draperiju prikazanih likova, a danas su razasuti u više fundusa i zbirki.

Izložbu je pratio izložbeni katalog istog naziva, bogato ilustrirano izdanje u hrvatskoj i zasebno u engleskoj varijanti, koji donosi tekstove 14 domaćih i međunarodnih stručnjaka. Za vrijeme trajanja izložbe održan je istoimeni simpozij posvećen Gustavu Klimtu i njegovu vremenu te je pokrenuta zasebna, dvojezična web-stranica koja prati događanja vezana uz izložbu te posebno dizajniran suvenirski program.

Po završetku izložbe u Rijeci ostvarena je međumuzejska suradnja s Galerijom Klovíćevi dvori gdje je tijekom 2022. postavljena izložba prilagođena zagrebačkoj publici i novim prostornim okolnostima te je izdan i novi katalog koji je fokusiran na devet riječkih kazališnih slika.

Kategorija za realizirani stalni postav: Muzej Međimurja Čakovec

Muzej Međimurja Čakovec djeluje unutar kompleksa Staroga grada Zrinskih u centru Čakovca, najvećeg profanog spomenika Međimurske županije. Ideja o obnovi fortifikacije počela se rađati 2016. godine sa željom da se u nju smjesti novi stalni postav nematerijalne baštine Međimurja, nova suvenirnica, muzej-

ski kafić te dodatna dvorana za predavanja, radionice i konferencije. Projekt pod imenom *Rekonstrukcija i revitalizacija fortifikacije Starog grada Čakovec u Muzej nematerijalne baštine* odobren je u travnju 2017. godine od strane Europskog fonda za regionalni razvoj.

Nakon gotovo četiri godine rada na obnovi fortifikacije Staroga grada Zrinskih, u srpnju 2021. godine u Čakovcu je otvoren Muzej nematerijalne baštine „Riznica Međimurja“ kao nova muzejska jedinica Muzeja Međimurja Čakovec. Koristeći suvremenu tehnologiju – hologramske prikaze, multimedijske ekrane, 3D mapping tehnologije i vođenja *smartphone* aplikacijama, Riznica interpretira mitologiju, vjerovanja, tradicijske običaje i folklorno stvaralaštvo Međimurja, kao i burnu povijest fortifikacije čakovečkog dvorca.

Na prvom katu postava Muzeja nematerijalne baštine „Riznice Međimurja“ pod zajedničkim nazivom „Minijature“ prezentiraju se sva zaštićena nematerijalna kulturna dobra koja nalazimo na području Međimurja te vjerovanja i predaje kao oblik usmeno-predajne baštine ovog područja. Postav je podijeljen u cjeline po sobama te je popraćen tekstualno-slikovnim mapama na zidovima, audiozapisima, digitaliziranim tekstovima, animacijama, ilustracijama i kvizovima na *multitouch* kioscima, hologramskom projekcijom te u svakoj prostoriji s izbočenim zidnim postamentom sa zapisom o glavnoj temi svake sobe i opisom izdvojenog predmeta na brajici.

Na dio postava o zaštićenim kulturnim dobrima nastavlja se dio o usmenoj tradiciji. Tu su prezentirane vrlo žive i intrigantne priče o nadnaravnim bićima poput svečara, dravskih i murskih deklica i vila, vodenjaka, vraga.

Iz gornjeg postava preko novosagrađenih stepenica izlazi se iz zgrade i ponovno ulazi u postav koji se proteže prizemljem. Tema donjeg dijela postava „Stoljeća utvrde“ uvje-

tovana je prostornom izvornom namjenom utvrde čakovečkoga Starog grada iz vremena kada su u njoj bile smještene tamnice, oružje i oprema, stanovi vojske, konjušnice i drugi slični prostori. Postav je podijeljen na sljedeće interpretacijske cjeline: *Razvoj oružja i opreme i sustav obrane čakovečke utvrde od 13. do 17. stoljeća, Zatvorenici u čakovečkome Starom gradu od 16. do sredine 20. stoljeća, Život u čakovečkome Starom gradu, Vojni pohodi međimurskih feudalnih gospodara, Obrambeni sustav na rijeci Muri u 16. i 17. stoljeću.*

Na konceptu muzejskog postava radile su kustosice Maša Hrustek Sobočan, Janja Kovač i Ana Šestak, u suradnji s timom projektanata. Promišljanjem koncepcije stalnog postava muzeja „Riznice Međimurja“ kustosice su pomaknule granice klasičnoga stalnog postava i implementirale unikatna muzeološka rješenja koja traže od posjetitelja više angažmana u „otkrivanju“ prezentiranog.

Kategorija za realizirani izdavački projekt: Antičko staklo – Katalog stalnog postava Muzeja antičkog stakla u Zadru

Izdanje Muzeja antičkog stakla u Zadru iznimno je vrijedna muzejska publikacija namijenjena brojnim posjetiteljima kao i široj stručnoj i znanstvenoj publici. Riječ je o monografskom hrvatsko-engleskom izdanju na 464 stranice koncipiranom u dvije tematske cjeline – *Uvod i Katalog*. Autori kataloga su viša kustosica Anamarija Eterović Borzić te muzejski savjetnik Berislav Štefanac.

U uvodnom dijelu predstavljen je povijesno-kulturni kontekst palače Cosmacendi te je posebno predstavljen i stalni postav Muzeja, koncipiran kroz osam tematskih cjelina koje dočaravaju sve aspekte antičkog života u kojima se pojavljuje ova specifična materija. Tako čitatelji mogu saznati ponešto o nastanku stakla, razvoju staklarstva, staklarskim tehnikama izrade i ukrašavanja, trgovini i trgo-

vačkim putevima, primjeni stakla u kozmetici, medicini, kućanstvu, ali i obredima pokapanja. Posljednji dio *Uvoda* posvećen je arheološkom podrijetlu građe izložene u Muzeju, odnosno mjestu i kontekstima njihova nalaza. Najveći broj eksponata potječe iz nekropole antičkog Zadra, a istaknute kvalitetne fotografije uzete u trenutcima njihova otkrića na najbolji način dočaravaju put koji su prešli od nekadašnjeg korištenja do naše fascinacije.

U *Katalogu* je predstavljeno 1467 staklenih predmeta čiji su oblici, boje, dekori i značenje doveli do njihova postavljanja u stalnom postavu Muzeja, gdje kao cjelina doprinose čitateljevu razumijevanju cjelokupne uloge stakla u onodobnom društvu. Detaljne katalogske jedinice sa svim potrebnim informacijama o predmetima popraćene su visokokvalitetnim fotografijama u boji. Na kraju Kataloga nalazi se popis korištene literature i *Kazalo staklenih oblika*.

Ova monografija valorizira zadarsko antičko staklo ne samo u stručno-znanstvenom smislu, nego predstavlja i svojevrsan suvenir koji će posjetitelji Muzeja ponijeti sa sobom i koji će na taj način najbolje svjedočiti o onome što Zadar jest, a to je iznimno značajan centar antičkog staklarstva.

Kategorija za provedeni istraživački rad koji je rezultirao izložbom: Kvartovske priče – pogled iznutra i virtualni muzej projekta Zagrebački kvartovi

Kvartovske priče – pogled iznutra virtualna je izložba kojom je 2021. godine završen izložbeno-istraživački, interaktivno-interdisciplinarni projekt Muzeja grada Zagreba *Zagrebački kvartovi* koji je trajao dvanaest godina, od 2009. do 2021. godine.

Projektni ciklus *Zagrebački kvartovi* obuhvatio je pet velikih studijskih izložbi postavljenih u Muzeju grada Zagreba: *Pola stoljeća Trnskog – priča jedne generacije, Zagrebačka*

Dubrava – od predgrađa do grada, Maksimir – povijest i kvartovski simboli, Trešnjevka – prostor i ljudi i Trnje – prostor i ljudi. Objedinjujući dugogodišnji istraživački rad, nakon završetka projekta u 2021. godini pokrenut je virtualni muzej projekta *Zagrebački kvartovi*. Obiman istraživački rad i razrađena metodologija istraživanja primijenjena na svaku od spomenutih studijskih izložbi na koncu je pretočena u trajnu formu i platformu za daljnje pretraživanje unutar virtualnog prostora. Pristupanje istraživanju svakoga pojedinog zagrebačkog kvarta podrazumijevalo je razrađenu metodologiju istraživanja i dokumentiranja istraženog. Učenje kvartovske problematike odvijalo se na dvije osnovne razine: kroz muzejski i arhivski rad te terenski rad. Metodološki razrađen pristup rezultirao je velikom bazom podataka koja se sa svakom novom studijskom izložbom povećavala, prilagođavala, poboljšavala i proširivala, da bi na koncu sama baza podataka postala mjesto daljnjih istraživanja, razrada novih ideja i mogućnosti kreativnih nadopuna i novih sadržaja.

Istovremeno s nastajanjem virtualnog muzeja, 2021. godine, kao njegov sastavni dio i ravnopravno s ostalim realiziranim izložbama, kao sukus cijeloga projekta, postavljena je i nova virtualna izložba *Kvartovske priče – pogled iznutra*. Ova virtualna izložba uobličena je i dovršena dodatnim istraživačkim radom u formi *oral history* započetoj kroz istraživanja za svaku pojedinu studijsku izložbu unutar projekta *Zagrebački kvartovi*. Virtualnu izložbu *Kvartovske priče – pogled iznutra* čini izbor od 40 multimedijских zapisa odnosno priča koje govore o Zagrepčankama i Zagrepčanima i raznim zagrebačkim kvartovima.

Autor projekta i izložbi Kristian Strukić u 2021. godini je osmislio ne samo virtualnu izložbu *Kvartovske priče – pogled iznutra*, već i mrežnu stranicu virtualnog muzeja projekta *Zagrebački kvartovi*, u kojemu se predstavlja

i spomenuta virtualna izložba, ravnopravno s ostalim izvedenim studijskim, tematskim i uličnim izložbama, ali u njemu čini novinu, sukus i ekstenziju projekta.

Kategorija za provedeni istraživački rad koji je rezultirao publikacijom: *Trogir između svjetskih ratova (1918. – 1941.)*

Opsežna i bogato ilustrirana monografija *Trogir između svjetskih ratova (1918. – 1941.)* plod je višegodišnjeg istraživanja autora Marijana Čipčića. Na temelju brojne arhivske građe, onodobnih tiskovina, almanaha, brošura i adresara te temeljem referentne literature monografija donosi kritički prikaz društvenog, gospodarskog i političkog života u Trogiru u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. Tako je obrađeno upravo razdoblje koje do sada nije bilo u fokusu povjesničara pa monografija doprinosi trogirskoj i nacionalnoj historiografiji. Razdoblje opisano u knjizi obuhvaća vremenski raspon od 23 godine. Riječ je o kratkom, ali burnom razdoblju kroz čiji pregled autor izlaže socijalnu i ekonomsku strukturu zaostalog grada i njegovog teritorija te daje Trogir kao svojevrsan urbani model jednoga dalmatinskog gradića.

U gospodarskom smislu, Trogir je između dva svjetska rata stagnirao. Izostao je industrijski razvoj trogorskog područja, a sama trogirski općinska uprava doživjela je financijski krah pred kraj tog razdoblja. Većina stanovništva Trogira i okolice u promatranom razdoblju bavila se poljoprivredom i ribarstvom. Pojava i razvoj parobrodarstva negativno su se odrazili na široku paletu pomorskih djelatnosti u Trogiru u drugoj polovini 19. stoljeća. Oslanjanje isključivo na jedrenjačku flotu te odbijanje novih trendova u pomorstvu koji su se odnosili na uporabu brodova na paru doveli su Trogir i njegovu luku na margine početkom 20. stoljeća, a stagnacija se nastavila i nakon završetka Prvoga svjetskog rata. Društvene i kulturne

aktivnosti u Trogiru bile su ponajviše plodovi angažmana entuzijasta u raznim društvima.

Poseban doprinos muzejskoj struci daju pak brojne izvorne fotografije iz Muzeja grada Splita i Muzeja grada Trogira, kao i iz arhivskih fundusa te privatnih zbirki koje su vrlo vješto uklopljene u narativni dio.

Autor je na temelju arhivskog gradiva i objavljene literature obradio temu vrlo kritički i sveobuhvatno te iznio značajne i nove spoznaje o Trogiru između dvaju svjetskih ratova koje su vezane za političke, društvene, gospodarske, vjerske, sportske i ine prilike i tako dao značajan doprinos hrvatskoj historiografiji toga razdoblja. Rukopis je vrijedan prilog za daljnja proučavanja koja imaju izvrstan temelj i uporište u brojnim autorovim postavljenim pitanjima i donesenim odgovorima.

Kategorija za pedagoško-edukacijski program: *Kreativno ljeto u muzeju*

Kreativno ljeto u muzeju naziv je programa Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik namijenjenog djeci osnovnoškolskog uzrasta koji se odvija u srpnju, za vrijeme školskih praznika u trajanju od 5 do 10 dana s istom grupom djece. Svaki dan je novi izazov i obrađuje se nova tema na zabavan i djeci prilagođen način. Muzej ovim edukativnim programom postaje interaktivno mjesto za poticajno i kreativno izražavanje koje pruža djeci ugodan boravak te kvalitetno i smisleno provedeno vrijeme. Kreativnom interpretacijom baštine potiče se neformalno učenje kroz koje se kod djece razvija empatija prema prirodi i društvu, osjećaj za estetiku te stvara kreativne i odgovorne pojedinice koji će pridonositi razvitku zajednice.

Djeca se kroz radionice likovno izražavaju crtanjem, slikanjem, kolažem, modeliraju glinom i plastelinom, sade biljke, koriste prirodne materijale i razne vrste ambalaže te tako uče o važnosti očuvanja prirode, pravilnom odvajanju otpada i recikliranju. Upoznaju

se s načinom prikupljanja, čuvanja i prezentiranja muzejske građe, što ostavlja snažan dojam i doživljaj Muzeja, a sve kroz obilje prirodoslovne zabave. Kroz kreativne radionice potičemo djecu da sama oblikuju svoj doživljaj baštine, razvijaju vlastitu perspektivu i donose zaključke. Program je osmislila i vodi muzejska pedagoginja Dubravka Tullio.

Program *Kreativnog ljeta u muzeju* održao se usprkos pandemiji te se odvijao na otvorenom – u atriju Muzeja te na gradskim ulicama i trgovima. Cilj programa je približiti kulturnu i prirodnu baštinu, umjetnost, prirodoslovlje i povijest djeci koja će kroz kreativnost i igru usvajati znanje, stvarati smisao za estetiku i razvijati kognitivne sposobnosti. Senzornim igrama u muzeju stimuliraju se dječja osjetila vida, mirisa, zvuka, dodira, ravnoteže i pokreta, vještine fine i grube motorike, rješavaju se problemi i socijalna interakcija.

Djeca kroz radionice osvješćuju vlastitu ulogu u povezanosti s prirodom kao i očuvanju biološke raznolikosti dubrovačkog kraja. Kroz program se potiče proširivanje interesa i prepoznavanje sklonosti najmlađih posjetitelja za bavljenje temama iz biologije, ekologije i zaštite prirode kao i važnosti očuvanja prirodoslovne i kulturne baštine kao značajnog segmenta kulturnog naslijeđa i identiteta.

NAGRADE ZA ŽIVOTNO DJELO

Slavica Moslavac, muzejska savjetnica u mirovini Muzeja Moslavine Kutina

Slavica Moslavac cijeli je radni vijek radila u Muzeju Moslavine. U siječnju 2021. godine odlazi u mirovinu, a njezine profesionalne i volonterske aktivnosti daleko prerastaju i Kutinu i Moslavinu podijeljenu u tri županije.

Slavica Moslavac rođena je 13. travnja 1955. u Kutini, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je 1980. te je stekla stručno zvanje profesora povijesti i etnologije. Iste

godine zaposlila se u Muzeju Moslavine na radnom mjestu kustosa Etnološkog odjela te je tijekom četrdesetogodišnjeg rada stekla stručno muzejsko zvanje muzejskog savjetnika. Pet puta je obnašala funkciju ravnateljice Muzeja Moslavine u Kutini. Istraživala je Moslavinu, Bilogoru, Hrvatsku Posavinu, Banovinu i zapadnu Slavoniju te objavila niz popularnih članaka, stručnih tekstova, publikacija, kataloga, priručnika, razglednica i etnografskih mapa. Velik dio vremena posvetila je izučavanju folklornog i građanskog kostima Moslavine, Hrvatske Posavine i Banovine, ali i nacionalnih manjina Sisačko-moslavačke županije, tradicijske i građanske arhitekture Kutine, Moslavine i Posavine, glazbene baštine sjeverozapadnog dijela Hrvatske, dječjih igara i plesova, tradicijskih obreda i običaja.

Kao ravnateljica vodila je vrlo uspješnu sanaciju i adaptaciju bivše kurije grofova Erdödyja iz 18. stoljeća, danas Muzej Moslavine, u čijem su prizemnom dijelu smještene stalne novopostavljene muzejske zbirke i to: etnografska, kulturno-povijesna i arheološka. Autorica je etnografskog i prvog kulturno-povijesnog stalnog postava Muzeja Moslavine, otvorenog za građanstvo 2003. godine.

Od značajnih samostalnih radova izdvajaju se: *Priručnik za rekonstrukciju moslavačke narodne nošnje* obogaćen brojnim fotografijama i krojevima prema kojima se može napraviti i rekon-

strukcija toliko potrebna za današnje folklorne skupine, etno mape *Ljubljeno moje moslavačko ruho* i *S onu stranu Savice*, etnografsko-likovna mapa *Akvareli Sandora Erdödyja*, knjige i katalozi: *Radosna je pjesma naša*; *Građanski elementi u tradicijskom odijevanju*; *Ljepota prošlosti*; *Milka Trnina – hrvatski slavuj*; *Pučki kalendari*; *Život s vinogradom i vinom*; *Čipka u Moslavini*; *Tradicijska oglašnja i nakit Turapolja, Hrvatske Posavine, Moslavine i novljanskog kraja*; *Pisano i risano – uskrsne pisanice Moslavine, Hrvatske Posavine i Podravine*; *Tradicijska lončarske vještine*; *Poklade i pepelnica*. Dugogodišnja je urednica Zbornika, a bila je urednica Pučkog kalendara Sisačko-moslavačke županije te urednica kataloga Festivala dječjeg folklora Hrvatske.

Slavica Moslavac bila je predavačica na seminarima folklora Slavonije, Baranje i Srijema u periodu od 2000. do 2015. godine te stručna suradnica HRT-a na snimanjima filmova. Svoje znanstvene, stručne i publicističke članke objavljuje u *Zborniku Moslavine*, *Muzejskim vjesnicima*, *Glasilu muzeja sjeverozapadne Hrvatske*, *Vijestima muzealaca i konzervatora*, u časopisu za književnost, umjetnost i kulturu *Kaj*, u brojnim katalogima skupnih ili autorskih izložbi, *Pučkom kalendaru* Bjelovarsko-bilogorske i Sisačko-moslavačke županije, Hrvatskom kajkavskom koledaru iz Čakovca itd.

Bila je članica u Stručnom povjerenstvu pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske za kulturno-umjetnički amate-

rizam te u Povjerenstvu za polaganje stručnih ispita u muzejskoj struci pri Muzejskom dokumentacijom centru. Članica je Hrvatskoga etnološkog društva, Hrvatskoga muzejskog društva, voditeljica vokalne skupine „Rusalka“ iz Kutine i voditeljica KUD-a Banova Jaruga.

Prilikom primanja nagrade Slavica Moslavac je izjavila:

„Uvijek sam smatrala da će ovu nagradu netko drugi dobiti. Meni je ovo preznajna, velika nagrada. Raditi preko četrdeset godina na jednom mjestu, u Muzeju Moslavine u Kutini, baviti se svime, od istraživanja, objavljivanja, ne samo katalogima, mapama, priručnicima, već i izložbama, prekrasan je osjećaj. Uvijek sam željela nešto novo, želeći za buduće generacije ostaviti što više toga, jer znam da naša kultura neumitno propada.“

Časna sestra Lina Slavica Plukavec, rizničarka Riznice zagrebačke katedrale

Riznica Zagrebačke katedrale jedna je od povijesno najznačajnijih hrvatskih riznica s građom koja datira od 11. stoljeća nadalje, specijalizirani je crkveni muzej registriran kao Zbirka crkvene zajednice koju niz godina vodi rizničarka časna sestra Lina Slavica Plukavec.

Časna sestra Lina Slavica Plukavec rođena je 1946. godine u Hrvatskom zagorju. Nakon završene osnovne škole ušla je u Družbu kćeri Božje ljubavi u Zagrebu. Godine 1973. diplomirala je na Pedagoškoj akademiji. Svoje prve zavjete položila je 1969. godine. Svoje prve redovničke godine

provela je u Splitu, a u Zagreb dolazi 1986. godine te preuzima funkciju rizničarke Riznice zagrebačke katedrale.

U prvim godinama svoje funkcije usko je surađivala s tadašnjim kanonikom kustosom Riznice dr. Antunom Ivandijom, posebice na inventarizaciji rizničkih predmeta. Tijekom 1991. godine organizirala je preventivnu evakuaciju predmeta Riznice usred ratnih zbivanja u Hrvatskoj, da bi po završetku Domovinskog rata također radila na povratu svih predmeta.

Od svoga preseljenja u Zagreb sudjelovala je u svim zbivanjima i izložbama s Riznicom katedrale. Prva u nizu bila je izuzetno atraktivna i uspješna izložba *Riznica zagrebačke katedrale* postavljena prigodom *Univerzijade* u Zagrebu 1987. godine. Sudjelovala je u izradi popisa *Razoreni i teško oštećeni crkveni objekti Zagrebačke nadbiskupije u srbočetničkoj agresiji na Hrvatsku 1991. – 1995.* koji je bio podloga za istoimenu izložbu postavljenu 2006. godine. Godine 1995. sudjelovala je u pripremi rizničkih predmeta koje je za vrijeme života koristio nadbiskup Alojzije Stepinac za potrebe oformljenja Spomen-zbirke sluga Božjega Alojzija Stepinca, koja je kasnije postala djelom današnjeg Muzeja bl. Alojzija Stepinca u kaptolskoj kuli Nebojan. Za potrebe izložbe *Hrvati – kršćanstvo, kultura, umjetnost* održane u Vatikanu 1999. i 2000. godine pripremila je rizničke predmete te je također sudjelovala u pripremi izložbe povodom 150. obljetnice uzdignuća Zagrebačke biskupije u nadbiskupiju – metropoliju 2002. godine u Galeriji Klovićevi dvori te u organizaciji znanstvenog skupa na istu temu u Mariji Gorici.

Uz zaduženja rizničarke, časna sestra Lina postala je i tajnica Ureda za kulturna dobra Zagrebačke nadbiskupije po njegovom osnutku 1999. godine. Time je njena briga za baštinu, do tada fokusirana na dragocjenosti Riznice, proširena i na evidenciju i brigu o kul-

turnim dobrima s prostora Zagrebačke nadbiskupije. U okviru rada Ureda sudjelovala je u organizaciji jednog od najvažnijih projekata – međunarodnog Simpozija o inventarizaciji crkvenih kulturnih dobara 2000. godine.

Od 2006. godine posvećena je prvenstveno Riznici katedrale gdje je, uz svakodnevnu brigu o Riznici, redovito primala brojne stručne i turističke posjete, ističući umjetničko, crkveno i povijesno značenje Riznice. Uz svakodnevan posao rizničarke odrađivala je zapravo posao kustosa u doslovnom smislu riječi. Sudjelovala je u svim posudbama i obradama građe.

Sudjelovala je u brojnim izložbama i muzejskim projektima u Hrvatskoj i inozemstvu posuđujući rizničnu građu. Potrebno je izdvojiti: *Pavlini u Hrvatskoj* (Muzej za umjetnost i obrt), *Od svagdana do blagdana – Barok u Hrvatskoj* (Muzej za umjetnost i obrt), *Izložba povodom 800. obljetnice kanonizacije sv. Ladislava* (Budimpešta), *Sveti trag* (Muzej Mimara), *Od romanike do Plečnika* (Ljubljana), *Historicizam u Hrvatskoj* (Muzej za umjetnost i obrt), *Anžuvinci u Europi* (Pariz), *Bavarska – Mađarska – tisuću godina* (Passau i Budimpešta), *Sveti Kvirin – biskup sisački – svjedok vjere* (Sombately), *Prvih pet stoljeća hrvatske umjetnosti* (Galerija Klovićevi dvori), *Renesansa u Hrvatskoj* (Pariz, Klovićevi dvori) te brojne druge.

Sestra Lina ima poseban interes za tekstilne dragocjenosti i najčešće se sama bavila upravo tim segmentom rizničkog fundusa. U znanstvenom časopisu objavila je članke *Restauracija plašta kralja Ladislava te Petretičev Božji grob: nositelj duhovno-spasenjskih poruka i svjedok kulturno-umjetničke djelatnosti*, a u časopisima *Naša katedrala* i *Crkvena kulturna dobra* objavila je niz članaka o rizničkim i katedralnim dragocjenostima.

Cijeli svoj radni vijek sestra Lina bila je posvećena rizničkim umjetninama, redovito komunicirajući s brojnim stručnjacima, muzealcima, konzervatorima i restauratorima

kojima je briga o umjetničkoj baštini profesionalni zadatak. Njezina briga i rad poznati su svima u muzejskoj stručnoj zajednici, ali i izvan nje, te je već tri desetljeća gotovo sinonim za zagrebačku Riznicu. Svojim dugogodišnjim radom, predanom brigom za crkvene umjetnine, otvorenosti za suradnju s kolegama iz muzejskih i restauratorskih institucija te djelovanjem u kulturi svakako je zaslužila Nagradu za životno djelo Hrvatskoga muzejskog društva.

Časna sestra Lina kratko se osvrnula na dodijeljenu nagradu:

„Nagrada za životno djelo me baš iznenadila, ali puno smo surađivali sa svim muzejima, restauratorima... Godine 2000. smo imali simpozij gdje smo zajedno surađivali, i muzeji i restauratori i resturatorsko-konzervatorski djelatnici te Uprava za zaštitu spomenika Ministarstva kulture i tada smo se zbližili, upoznali te izgradili međusobno povjerenje.“

Kristina Mihovilić
(Pula, 17. 11. 1951. –
Pula, 8. 9. 2022.)

Početkom rujna 2022. godine zauvijek nas je napustila dr. sc. Kristina Mihovilić, jedna od najznačajnijih stručnjaka za prapovijesnu arheologiju sjevernog Jadrana, posebice razdoblja brončanog i željeznog doba i najvažniji istraživač materijalne ostavštine naroda Histra uopće.

Rođena je u Puli 1951. godine, gdje je završila osnovno i srednje obrazovanje. Diplomirala je arheologiju 1976. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani, Odjelu za arheologiju. Doktorirala je 2001. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani s temom *Starije željezno doba Istre*. Od 1974. zaposlena je u Arheološkom muzeju Istre, gdje je od početka radila u Prapovijesnoj zbirci. Od 1995. do 1996. obnašala je dužnost v.d. ravnateljice, a od 2002. do 2006. bila je ravnateljica Muzeja. U mirovinu je otišla kao voditeljica Prapovijesne zbirke i Arheološkog odjela Muzeja. Bila je dugogodišnja članica uredništva muzejskih izdanja, te članica Upravnog vijeća Muzeja.

Kao voditeljica istraživanja ili suradnica obavljala je mnogobrojna terenska istraživanja. Nemoguće ih je sve navesti, spomenimo samo istraživanja lokaliteta Nezakcij, Gradac-Turan, Sv. Martin na Limu, Limska gradina, Pećinovac, Pećina na Gradini, Monkodonja, Mušega, Medulin-Punta Kašteja, Maklavun, Pula-AMI jug, Petrovac, uz koja je sudjelovala na brojnim drugim istraživanjima.

Potrebno je posebno istaknuti istraživanje gradine Monkodonja kod Rovinja, koje je Kristina Mihovilić vodila s dr. Bernhardom Hänsekom i dr. Bibom Teržan. Istraživanje se odvijalo u partnerstvu između Arheološkog muzeja Istre u Puli, Instituta za prapovijesnu arheolo-

giju Slobodnog sveučilišta u Berlinu (*Institut für Prähistorische Archäologie, Freie Universität Berlin*), Arheološkog odjela Filozofskog fakulteta u Ljubljani uz sudjelovanje i Zavičajnog muzeja grada Rovinja. Ta su istraživanja donijela nove spoznaje o gradini Monkodonji, poboljšala uvid u brončanodobnu gradinsku kulturu Istre te njene veze s istočnomediteranskim i srednjoeuropskim prostorom. Paralelno s istraživanjem obavljala se rekonstrukcija istraženih dijelova naselja, a rezultati iskopavanja bili su paralelno objavljivani, prije svega u časopisima *Histria Archaeologica* (Pula) i *Præhistorische Zeitschrift* (Berlin), i također u 25. svesku *Izdanja HAD-a*, posvećenom 100. godišnjici Arheološkog muzeja Istre, kao i u *Porečkim susretima arheologa*. U seriji *Monografije i katalozi* Arheološkog muzeja Istre (skraćeno MiK) objavljena su već tri sveska s konačnim rezultatima istraživanja Monkodonje i Mušega, a uskoro slijedi i objava četvrtog, završnog dijela istraživanja, na kojem je Kristina Mihovilić radila doslovno do posljednjeg dana života.

U vezi s arheološkim iskopavanjima na Monkodonji treba posebno istaknuti da su istraživanja, a osobito prezentacija arhitektonskih nalaza, godine 2002. dobila nagradu Vijeća Europe za kulturnu baštinu – Europa Nostra, *Prix Europa Nostra Award*.

Kristina Mihovilić je autorica brojnih znanstvenih i znanstveno-popularnih članaka i monografija koje je objavljivala, osim u izdanjima Muzeja, i u mnogim drugim domaćim i stranim publikacijama relevantnim za arheologiju. Ovdje donosimo samo jedan dio iz njezine bogate bibliografije i to monografska djela, bez popisa njezinih brojnih znanstvenih tekstova u časopisima i zbornicima, koje je redovito objavljivala od 1972. do 2022. godine.

Monografije

1. *Nezakcij : nalaz grobnice 1981. godine = Nesactium: the discovery of a grave vault in 1981*, Monografije i katalozi 6, Arheološki muzej Istre, 1996.

2. *Nezakcij: prapovijesni nalazi 1900. - 1953. = Nesactium: Prehistoric finds 1900-1953*,

Monografije i katalozi 11, Arheološki muzej Istre, Pula 2001.

3. *Histri u Istri: željezno doba Istre = Gli Istri in Istria: l'eta del ferro in Istria = The Istri in Istria: the Iron Age in Istria*, Monografije i katalozi 23, Arheološki muzej Istre, Pula 2013.

Monografije u suautorstvu

1. *Monkodonja: istraživanje protourbanog naselja brončanog doba Istre = Forschungen zu einer protourbanen Siedlung der Bronzezeit Istriens*, Knj. 1 : *Iskopavanje i nalazi građevina = Die Grabung und der Baubefund*, Monografije i katalozi 25, Arheološki muzej istre, Pula 2015 (suautori Bernhard Hänsel, Biba Teržan et al.).

2. *Monkodonja: istraživanje protourbanog naselja brončanog doba Istre = Forschungen zu einer protourbanen Siedlung der Bronzezeit Istriens*, Knj. 3 : *Nalazi od metala, gline, kosti i kamena te ljudskih i životinjskih kostiju = Die Funde aus Metall, Ton, Knochen und Stein sowie die menschlichen und tierischen Knochen*, Monografije i katalozi 34, Arheološki muzej istre, Pula 2020 (suautori Bernhard Hänsel, Biba Teržan et al.).

3. *Monkodonja : Istraživanje protourbanog naselja brončanog doba Istre = Forschungen zu einer protourbanen Siedlung der Bronzezeit Istriens*, Knj. 4 : *Mušego / Mon Sego, grobni tumuli – nekropola gradine Monkodonja i bročanodobni tumuli Istre = Mušego / Mon Sego, Grabhügel – eine Nekropole von der Gradina Monkodonja und die bronzezeitlichen Grabhügel Istriens*, Monografije i katalozi 37, Arheološki muzej istre, Pula 2022 (suautori Biba Teržan et al.).

Održala je predavanja na brojnim institucijama i znanstvenim skupovima. Možemo ih istaknuti nekoliko: Società di Minerva u Trstu; Institut für prähistorische Archäologie u Berlinu; Karl-Franzens Universität u Grazu; Centro Studi per l'Archeologia dell'Adriatico u Ravenni; Odsjek za arheologiju FF-a u Zagrebu; Oddelek za arheologiju FF-a u Ljubljani; znanstveni skupovi Hrvatskog arheološkog društva; znanstveni skupovi: *Handel, Tausch und Verkehr im bronze- und früheisenzeitlichen Südosteuropa* u Berlinu 1992.; *Preistoria e protostoria del Friuli-Venezia Giulia e dell'Istria* u Trstu 1994.; *Grčki*

utjecaji na istočnoj obali Jadrana u Splitu 1998.; *I Greci in Adriatico* u Urbino 1999.; *I Celti nel Adriatico* u Trstu 2001.; *La pirateria nell'Adriatico antico* u Veneciji 2002.; *Carlo Marchesetti e i castellieri 1903-2003* u Duinu 2003.; *Piceni ed Europa* u Piranu 2006., i brojni drugi.

Svoj rad nije ograničila samo na znanstvene radove, nego je bila izuzetno aktivna i kao muzejska djelatnica te je iza nje ostao cijeli niz skupnih i samostalnih izložbi. Sudjelovala je u mnogobrojnim skupnim izložbama: *Arheologija i umjetnost Istre* (Verona, Muggia), *Čarobna Istra* (Beč, Pariz, Berlin, Hannover, Lisabon), *Histria-Istra-Istrien* (Berlin), *Monkodonja i Mušego* (Rovinj, Kopar, Ljubljana), *Tajna groba...* (Pula, Kopar) i drugima manjeg obima.

Od samostalnih izložbi spomenimo: *Nekropola Limske gradine* (Rovinj), *Histri i Etrušćani* (Pula, Verona, Rijeka, New York, Zadar, Sarajevo, Zenica, Dubrovnik, Priština, Mali Lošinj), *Grobnica Epulonovih predaka* (Pula, Zadar, Zagreb), *Na početku je bila peć* (Pula), *Histri u Istri* (Pula), uz brojne druge.

Dobitnica je godišnje nagrade „Josip Brunšmid“ za 2013. godinu, koju dodjeljuje Hrvatsko arheološko društvo, za izložbeni projekt *Histri u Istri*. Projekt je obuhvaćao trojezičnu izložbu popraćenu znanstvenom monografijom, 3D rekonstrukcijama, videovodičima, katalogom i predstavom. Izložba je bila otvorena u muzejsko-galerijskom prostoru Sveta srca u Puli od 16. svibnja do 15. listopada 2013. Okupila je brojne materijalne dokaze postojanja naroda koji je na prostoru Istre živio prije dvije tisuće godina i koji je Istri dao i ime. *Histri u Istri* bio je jedan od najvećih izložbenih projekata te godine u Republici Hrvatskoj.

Hrvatsko muzejsko društvo je monografiji *Monkodonja 1. Istraživanje protourbanog naselja brončanog doba Istre: Iskopavanje i nalazi građevina* autora Bernharda Hänsela, Kristine Mihovilić i Bibe Teržan, koja je izašla u seriji Arheološkog muzeja Istre *Monografije i katalozi*, sv. 25, dodijelilo godišnju nagradu u kategoriji

za realizirani izdavački projekt u 2015. godini.

Dobitnica je i nagrade za životno djelo „Don Frane Bulić“ Hrvatskoga arheološkog društva za 2016. godinu.

Bila je članica Hrvatskoga arheološkog društva, Hrvatskoga muzejskog društva i dopisna članica Njemačkoga arheološkog instituta.

Preranim odlaskom dr. sc. Kristine Mihovilić izgubili smo iskrenu prijateljicu, vrsnu arheologinju i najveću stručnjakinju za materijalnu kulturu Histra. Kristina, odnosno Čiči kako smo je zvali, ostat će zauvijek u toplom sjećanju svima nama – svojim prijateljima, kolegama i suradnicima.

2022.

